

TURISTLIF OCH IDROTT.

II.

PÅ SOMMARVANDRING

AF

D:R AUGUST RAMSAY.

MED ILLUSTRATIONER AF A. FEDERLEY.

HELSINGFORS 1891,
SÖDERSTRÖM & C:o,
FÖRLAGSAKTIEBOLAG.

HELSINGFORS,
J. SIMELII ARFVINGARS BOKTRYCKERI AKTIEBOLAG,
1891.

*V*andringsmannens fria lif har alt ifrån den tid, då jag såsom ung student gjorde min första resa kring landet, lockat mig till nya färder. Sommarvillans lugn har årligen, åtminstone för någon tid, utbytt mot en fottur ut i bygderna. När ferierna kommit, har jag packat min ränsel och dragit åstad, och hvarje gång har jag från mina färder hemfört minnen och erfarenheter, som rikligt lönat alla mödor. Vandringsmannen är den anspråkslösaste af alla turister och därför är han öfveralt en välkommen gäst. Osökt möter honom lifvet på landet i alla dess mångskiftande förhållanden, hvarigenom hans färd får ett innehåll långt djupare än det blotta naturen kan skänka.

Det är bland dem, som rusta sig till liknande färder, denna lilla bok söker sina läsare. Jag har i den velat gifva de anvisningar och råd, som på en fottur kunna lända nybegynnaren till gagn. För att

i viss mån belysa dessa anvisningar och råd, inledes häftet med några spridda skildringar från mina egna färder. De framträda utan alla anspråk. Måhända skola de dock kunna lifva läsaren till efterföljd, att begifva sig ut på ströftåg i vårt vackra, vida land.

Helsingfors i december 1891.

Författaren.

Innehåll.

På färd.

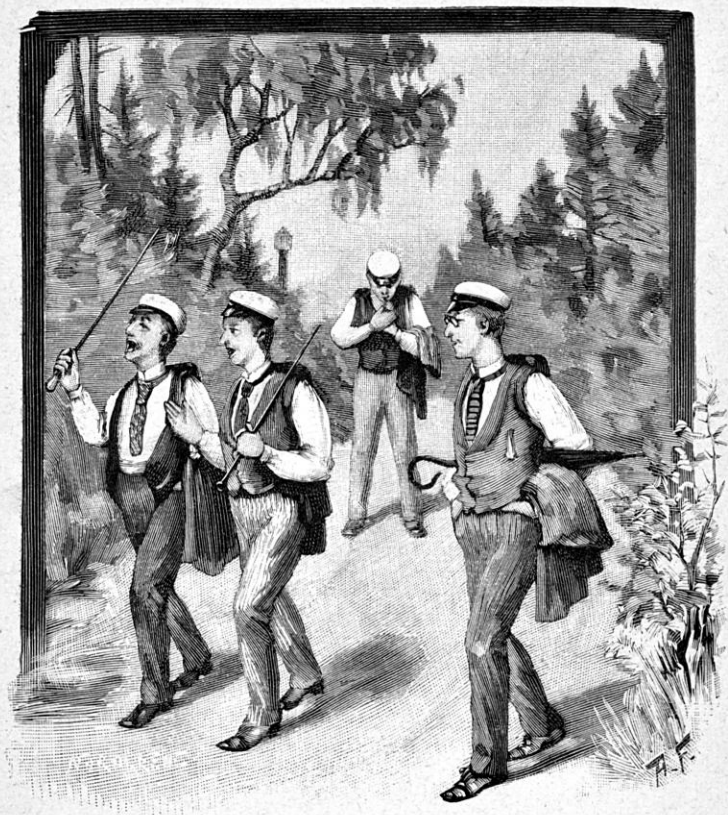
På sommarvandring	sid.	1.
I skogsbygder	„	34.
I nytt sällskap	„	48.
På skolvandring	„	51.

Anvisningar och råd.

Fotturer i Finland	„	63.
Utrustning för långfärd.	„	72.
Allmänna regler	„	82.

PÅ FÄRD.

På sommarvandring.

Många år ha redan förflutit sedan jag gjorde min första stora fotvandring i Finland. Det var sommaren 1877. Jag var då ung student, likaså de kam-

rater, med hvilka bolagsskap uppgjorts. Tanken på denna färd hade redan under skolåren vaknat hos oss, men först nu ansågo vi den rätta tidpunkten till dess förvärligande vara kommen. Vi hade alla vårt första studentår bakom oss. Kamraterna hade legat inne vid universitetet, åhört föreläsningar, deltagit i afdelningslivet och blifvit fullt förtrogne med alla akademiska förhållanden. Ödet hade visserligen icke beskärt mig samma fördelar, jag hade hela året såsom vikarie handhaft en kollegatjänst vid ett landsortslyceum; men oaktadt denna lilla ojämnhet i erfarenheter och vyer, kunde vårt bolag anses i yttre måtto väl sammansatt. Och för den inre bolagsfridens bevarande funnos alla utsikter, då vi i godt kamratskap från den första klassen till den sista följts åt genom skolan.

Under goda förhoppningar att gå en glad sommar till mötes var det altså vår lilla skara samlades i Viborg, där vi äntligen, sedan jag den 15 juni blifvit ledig från min tjänst — skolornas vårtermin var den tiden två veckor längre än nu — voro klara till uppbrott. Och våra förväntningar blefvo i sanning icke besvikna. När vi den 7 augusti i Tavastehus skingrades hvar till sitt, var sämjan inom bolaget orubbad och vi hade lefvat en tidrymd af sju veckor njutande den obundna frihetens alla behag. Vi hade då vandrat genom halfva landet; oberoende af allehanda turlistor och afgangstider hade vi dragit från trakt till trakt och tagit hvarje dag sådan den kom. Dagsmar-

schens längd var icke om morgonen fastställd och rastställen icke utprickade i någon på förhand uppgjord reseplan. Hvar hälst ett vänligt ställe vinkade, hade vi stigit in och hvilotiden hade äfven den utmätts utan annan begränsningsprincip än den, att njuta alt godt och skönt, där sådant mötte. Vi läto i sanning hvar dag hafva sin omsorg, af en morgondag visste vi ej, när den kom var det tid att tänka därpå. Men just härigenom hade vår färd fått ökadtt innehåll. Ty då vi ofta nödgats att söka härbärke, utan tillgång till stort urval, hade vi förts in i de mest olika förhållanden och därvid mött folklifvet i alla dess former och skiftningar. Anspråkslösheten i vandringsmannens yttre företeelse hade öfveralt beredt oss ett välvilligt mottagande och vi hade funnit, huru mycket närmare turisten till fots står folket och huru mycket mera intresse och deltagande han tillvinner sig än den förnämre resenären.

Det är väl sant att vår färd icke haft att erbjuda spännande äfventyr, men det vi upplefvat var nog för att skänka ett rikt innehåll åt vår ferietid. Nybegynnare som vi voro, hade vi visserligen ofta haft olägenheter att bekämpa på grund af opraktiska anordningar i vår utrustning, men dessa skuggsidor voro snart glömda och såsom ett bestående resultat af vår resa kvarstod beslutet att ett följande år igen draga ut på upptäktsfärder i eget land. Dess natur och folk hade vi börjat lära känna, vi önskade förnya och utvidga

denna bekantskap. Och visst är, att den som hälst litet pröfvat ett sådant lif i frihet, gärna skall åtminstone för några veckor utbyta „sommarnöjets“ dåsiga maklighet mot det behag ett ströftåg i bygderna har att bjuda på.

Ombord på en uppåt gående Kuopiobåt hade vi om morgonen lämnat Viborg och efter par timmars färd nått Rättijärvi vid Saima kanal. Det var där vi startade med kosan stäld mot Jääskis kyrkoby. För första gången angjordes de väl hopsnörda ränslarna på ryggen och vår lilla skara satte sig i gång. Med lust bröto vi ned på landsvägen, som låg öppen framför oss. Snart hade vi kanalsträndernas villaområde bakom oss, ögat möttes ej mera af de putsade sommarnöjernas sandade gångar och omsorgsfullt vårdade planteringar, mellan träden syntes ej mera de till villalifvet hörande oundvikliga hängmattorna och därmed veko äfven alla erinringar om det stilla sommarlifvets lugna fröjder. Emot oss slog skogsdoft och omkring oss hade vi naturen frisk och lefvande. Framför oss dansade några kalfvar vid vägkanten; de hade just släpts ut på grönbete; friheten gjorde dem yra, sommarluft och ljus satte lif i alla deras lemmar. Vi kände sympati med dem, vi förstodo deras om lust vittnande krumsprång. Vinterutfordringen vid böcker och allvarligt arbete var afslutad; nu drogo äfven vi ut på sommarbete. Och likasom våra fyrfota vänner höllos icke

håller vi bundna vid någon regelbunden tågordning eller marschtakt, än gingo vi i sluten skara, än hvar för sig eller i mindre grupper, här behöfdes icke sällskap eller ordnadt samspråk för att göra vandringen lätt: naturen var i sin första vårstämning och den smittade på oss, alt omkring oss var nytt och höll sinnet vid lif, och så gick den första milen.

Den allmänna turistvägen från Rättijärvi till Imatra har intet af intresse att erbjuda, den är till och med påfallande enformig. Detta bekymrade oss till en början föga, vår inre uppsluppenhet öfverskyldde alla brister i omgifningens skönhet; under sång och glam ströko vi framåt. Men fram på dagen, när solen stekte som hetast och vi hade hunnit ett stycke in på den andra milen, sjönk stämningen och vid middagsrasten framträngde redan allvarliga betraktelser. Intet här i världen var fullkomligt, allra minst förtjänade vår utrustning något högt pris. Som en dunkel aning började vi inse detta, ehuruval vi till en början sökte slå alla bekymmer ifrån oss.

På denna tid var turistlifvet i Finland ännu i sin första linda. Kangasala, Punkaharju och sjöleden till Kuopio voro så godt som de enda målen för lustresor i det inre af landet, och sådana färder gjordes merändels med anlitande af de bekvämaste till buds stående trafikmedlen. Turer till fots utöfver hemtraktens gränser hörde till sällsyntheterna, kanot- och velocipedsporten visste man ej als af. Erfarenheterna om lämplig

utrustning och] packning för en långfärd, på hvilken en rymlig kappsäck icke kunde tagas med, voro följaktligen] ringa och föga kända. En och annan hade väl varit med om någon fottur utomlands, i Norge eller Schweiz och kunde berätta om turistränslar, turistkostymer o. m. d. eller till och med presentera en fotografi af sig själf iförd fjäll- eller alpvandrare mundering, men alt sådant hänfördes till reseminnenas område och lände så mycket mindre till efterlefnad här hemma, som på denna tid tanken på liknande färder i eget land icke fått rotfäste och dessutom syntes föga lockande. En turistförening med syfte att sprida nyttig kunskap om alt som till reselivvet hörer fans ej vid tiden för vår färd. Vi voro altså, då det gälde] utrustningen, hänvisade till egen uppfinningsförmåga. Och härvid lade vi i dagen att vi voro barn af vår tid och dess förhållanden. Det hade icke ens i en flyktig dröm fallit oss in, att förse oss med någon särskild turistkostym, afpassad efter alla mötande situationer, lika väl för besöken på herresäten och i städer som för friluftslivets mindre fordrande etikett. Till vår ekipering hörde därför såsom en oundviklig sak en klanderfri sällskapskostym, omsorgsfullt inpackad i ränseln. Den drog åter i sitt släptåg en hel rad af andra nödvändighetsartiklar i en vårdad toalett. Genom alt detta hade våra packningar intagit respektingivande dimensioner både till volym och vikt. Omfånget af bördan gjorde ej mycket till saken, men en tyngd af

20 à 25 \mathcal{E} blef snart ansträngande att bära på ryggen. Och såsom vi hade den angjord utan något särskildt underrede endast med smala remmar öfver skuldrorna bidrog den föga till träfnaden på en lusttur; vi hade i hvarje nu en påminnelse om dess tillvaro.

Detta var vår första erfarenhet; men där vi nu lågo behagligt utsträckta i en skuggig björkbacke, anstälde vi dock icke någon allvarlig kritik af sakläget i syfte att minska bördan. Öfvertygade om att blott det oundgängligen nödvändiga inrymts i packningen, buro vi vårt kors med tålmod. Åtminstone voro vi nu långt ifrån att erkänna sanningen af den sats jag sedermera på grund af rikare erfarenhet förts till, nämligen att man på en fottur aldrig kan taga för litet med sig! — En annan betänkligare iakttagelse hade våra fötter gifvit anledning till. Vi hade alla olika fotbeklädnad, men ingen var rätt belåten. En hade redan blåsor på fötterna, tack vare sina splitter nya icke förut ingångna skor; en hade med tanke på skogsvägar och fukt utrustat sig i storstöflar, de visade sig snart vara både tunga och heta på släta landsvägen, en kände hvarje sten och ojämnhet genom sina visserligen lätta men alt för tunnbottnade kängor och en hade obehaget att alt efter litet måsta stanna, för att tömma sand ur sina låga segelduksskor.

Förmiddagens lärospån hade varit nedslående och när vi åter satte oss i rörelse, var det under en betryckt stämning; vi gingo tysta, begrundande utsikterna

för framtiden; endast då en verdstolpe passerades, hördes någon kort reflexion om vägens längd och enformighet, utan att den dock gaf fart åt ett ordnadt samtal. — Så fylles åter en mil, timmarna gingo och kvällen föll på. Aftonsolen jagade enformigheten från den nyss i middagshettan så tråkiga näjden; dagrar och stämningar aflöste hvarandra, det blef lif och ljud i skogen, lifvet omkring oss väkte de domnade sinnena, tröttheten gaf vika under de nya intrycken och takten blef raskare. Snart fingo våra sångare — vi hade två sådana i vårt bolag — åter ljud i struparna och under tonerna af en ståtelig marsch tågade vi ned mot stranden af Vuoksen: vi hade nått målet för dagen, Jääskis kyrkoby.

Framför oss hade vi floden, bred och klar, framvällande i en sakta ström. Där den nu i sin lugna yta speglade aftonhimmelns alla färgskiftningar, lät den icke ana den strid den kort förut haft att utstå, då den i fors på fors brutit sig väg genom Salpausselkäs bärgfasta stängsel. Raseriet hade här lagt sig, ej ens ett aflägsset dån af de mäktiga forsarna högre upp i floden nådde örat. Lugn rådde i naturen, och i byn, där vi stannat, var alt försänkt i hvila; det var lördagskväll, sabbaten hade redan ringts in, nu bredde sig nattens stillhet öfver näjden.

Oväntad var den tafla vi här sågo för oss. Föreställningarna om Vuoksen förknippas vanligen med en tanke på våldsam naturkraft och brusande forsar, som

nedbryta hvarje hinder i sin väg, Imatra får representera hela floden, och då Imatra äfven för oss var hufvudpunkten i vårt Vuoksen program, var denna sammanblandning nära till hands.

Här möttes vi nu af något helt annat, och vi behöfde tid för att lefva oss in i denna stämning af lugn. Men ju längre vi sutto på strandbacken med floden under oss, desto mäktigare trädde den fram i hela sin storhet, och vi kände oss starkt lockade till en tur utför strömmen. Planen härom fick dock för denna gång förfalla, men intrycken af min första bekantskap med Vuoksen ha sedermera fört mig tillbaka till detta vattendrag och jag har på upprepade färder utför floden i hela dess längd funnit, att vi genom att afstå från en tur på dess böljor beröfvade oss tillfället att tränga in i en af vårt lands härligaste trakter. Den som kommer till Jääskis bör ej försumma en roddtur åtminstone ett par mil nedåt strömmen. Vuoksen är en helhet för sig med sin skilda natur och sina sär-egna stämningar.

Följande morgon rådde lif och rörelse på stranden; menigheten samlades till Herrans tempel och vid färjstället, invid hvilket vi hade vårt härbärke, var full trafik, den ena skaran efter den andra transporterades öfver till kyrksidan; äfven vi följde med ditöfver. (Den ståtliga landsvägsbro, som nu förenar de båda Vuoksenstränderna vid Jääskis kyrka, var vid denna tid ännu icke ens under arbete.)

Utsikten att få se folksamlingen på kyrkbacken hade dagen förut påskyndat våra steg. Ifrån utställningar och etnografiska museer var den vackra Jääskis kostymen oss väl bekant, nu voro vi i dess hemland och på kyrkbacken borde väl den om någonstädes stå att skådas.

Vi drefvos dock ingalunda af något vetenskapligt etnografiskt intresse, utan af den vanliga turistens nyfikenhet att få se något nytt och i vårt land sällsynt: nationaldräkter i den lefvande värkligheten. Och just därför blefvo vi grundligt besvikna i våra förväntningar. Ty den värklighet, i hvilken vi sågo de brokiga kostymerna, representerades af ett tiotal skrynkliga käringar vid grafvens rand. Museets vaxdocka var, trots sin liflöshet, mera tilltalande än dessa kvarlefvor från en hänsvunnen tid. Det yngre släktet hade öfvergifvit förfädernas seder och bruk, Jääskisdräkten tillhörde museet; i dess förra hemtrakt hade en ny smak gifvit företrädet åt stadsköpt grannlåt.

Men äfven utan den särskilda färg vi önskat finna i den lifliga taflan, erbjöd den ett nog så rikt fält för iakttagelser. Till kyrkan samlas menighet från socknens alla kanter. Kyrkan är symbolen för sammanhörighet och gemenskap. Nybyggaren från ödemarken, som ofta i veckotal lefvat sitt afskilda lif långt från andra människor, vinner här åter anknytning med den öfriga världen. Hans hälsning „hvad höres“ är icke en tom fras och frågan „är det fred i landet“ väntar

svar. Och sällar man sig till de olika grupperna, får man tillfälle att höra allehanda spørsmål dryftas. Lifvet på kyrkbacken är för den aflägsna landsorten i dagstidningarnas ställe. De välförståndige besutne hemmansegarene diskutera de stora frågorna för dagen och kommunens inre angelägenheter, medan värdinnorna sköta torgberättelsen och dess prisnoteringar. Och i de unga tärnornas granskande blickar på nästans yttre människa kan man läsa modejournalens nyaste notiser.

Främlingen kan fritt röra sig bland skarorna och delta i samspråket, till hvilket hans meddelanden och nyheter från stora världen lämna ett välkommet bidrag. Under allt detta vinner han själf terräng. Af sina nya bekantskaper erhåller han allehanda upplysningar om trakten och dess förhållanden och är reseplanen ännu icke faststeld, inträffar det icke sällan, att goda förslag uppgöras om sällskap med någon skara på dess färd från kyrkan, vare sig till lands eller sjöledes med någon hemvändande kyrkbåt.

Denna gång afvisade vi emellertid alla sådana anbud; turen utför floden hade vi redan slagit ur hågen och nu hade vi mottagit en vänlig inbjudning till prästgården. Vi voro så mycket mindre hugade att lämna denna ohörsammad, som ett par af expeditionens medlemmar voro i behof af förlängd hvila för att bota under gårdagen lidna skador.

Vi hade sökt oss fram längs Vuoksenstranden från Jääskis till Saimen, sett floden bryta genom Salpausselkä, besökt Vallinkoski och Imatra, ströfvat öster och norrut genom Ruokolaks och Rautjärvi socknar, än följande de allmänna landsvägarna, än på skogsstigar; firat midsommar i Parikkala prästgård och där kvarhållna af den angenämaste gästfrihet under fyra

dygn gjort utfärder till denna natursköna sockens många sevärda ställen, åsar, skogssjöar och forsar; så dragit vidare till Punkaharju och omsider hamnat i Nyslott.

Vandringslivet hade härunder småningom antagit vissa regelbundna former. „Morgonstund har guld i mund“ var en sats, som vi snart togo till efterrättelse. I morgonsvalkan gick marschen lätt och livet i det fria gaf sysselsättning åt sinnet, så att vägen ej då föreföll lång. Men i den mån solen steg högre och värmen blef mera tryckande, blefvo stegen tyngre, landsvägen dammigare och fötterna mindre undergifna i sin tjänsteutöfning. För „behörigen styrkt sjuklighet“ gafs dem då tjänstledighet om icke något särskildt mål för dagen var att eftersträfvä. Efter några timmars rast med ordentlig middagslur i det fria eller i någon inbjudande gård sattes tåget åter i gång och under eftermiddags och aftontimmarna togs med lätthet igen, hvad under dagen försummats. Om kvällen gick det bäst; ofta var det då svårare att afbryta vandringen än att fortsätta den in på natten. Den vanliga dagsmarschen uppgick till 35 à 40 verst, hvaraf 10 à 15 verst gjordes på förmiddagen, resten efter middagssiestan. Kortare pauser unnade vi oss då och då i någon backe med svalkande skugga eller där utsikten fordrade det. Passerades en lämplig sjöstrand försummade icke ett uppfriskande bad. Med denna tågordning stodo krafterna godt bi, isynnerhet sedan fötterna, som till en början haft ringa uthållighet, så

småningom blifvit härdade och vi inhämtat rätta sättet att vårda dem.

Eleganta hade vi brutit upp från Viborg, men snart nog hade landsvägslifvet angripit vår yttre utstyrsel. När det efter någon tid blåste upp till regn, gick resten af ståten all världens väg. Men då humöret icke samtidigt sköljdes bort, var skadan icke stor; vandrigen gick lika lätt, och gälde det ett värdigt uppträdande, skänkte lyran och den hvita mössan nödig glans åt expeditionen trots de i öfrigt föga korrekta toaletterna. I detta liksom i andra afseenden lärde vi oss att taga förhållandena sådana de voro och att i hvarje situation söka fram dess ljussidor. Alla fromma önskingar om ändringar i ett eller annat, som icke stod i vår makt att rubba, voro bannlysta såsom „ofruktbara reflexioner“. Främst gälde detta de för oss viktiga väderleksförhållandena. Beträffande dem kunde vår åskådning sammanfattas i den visa satsen: om sommaren regnar det ej, och om det regnar blir man ej våt, och blir man våt så gör det ingenting! Med denna uppfattning om väder och vind lefde vi lyckligt oberoende af barometerns väderleksförutsägelser, och utan regnrock, galoscher och paraply.

Förnöjsamhet följde oss på vår färd och förnöjsamhetens dygd är nyckeln i konsten att resa angenämt, därmed måste turisten alltid beväpna sig, då han ger sig ut på resa, och i högre grad ju mera han är hänvisad till sig själf och en omgifning utan tillgång

till allehanda bekvämlighet. Det är viktigare och nyttigare för både den enskildes och sällskapet välbefinnande att söka upp de goda sidorna af hvarje belägenhet, än att öfva sitt skarpsinne på att upptäcka dess svaga punkter. Kost och kvarter voro här ute i de aflägsna bygderna sannerligen icke alltid af prima kvalitet, men vissheten att vi njöto det bästa till buds stående, var dock tröst nog. Och den hjärtliga gästfrihet, med hvilken vi möttes äfven i de torftigaste stugor, kväfde hvarje sträng kritik och skänkte trefnad åt det hela.

Redan ankomsten till en gård väkte munterhet inom bolaget. Våra stora packningar var det första som tilldrog sig uppmärksamhet. Att vi endast för vår yttre människas prydnad och ans skulle bära en hel mansbörd på ryggen var naturligtvis otänkbart för ödemarkens enkla bebyggare. Den första fråga, som riktades till oss, rörde följaktligen väskornas innehåll. Hade det varit det rätta, skulle vi snart haft handeln i full gång. Någon gång roade vi oss med att hålla nyfikenheten spänd och begynte långsamt packa upp allt under tillströmning af gårdsfolkets yngre medlemmar. Förväntningarna blefvo visserligen besvikna, men innehållets många till användning och gagn okända småsaker gäfvo nytt intresse åt expositionen, till hvilken uttrycken af den mest oförstådda beundran och förvåning gaf en lustig text. Ofta fingo de skilda plaggen vandra från hand till hand för att

skärskådas, hvarvid någon brokig silkeskravatt tilldrog sig lejonparten af erkännande.

Sedan det behörigen klarstälts att vårt yrke icke var gårdfarihandlarens, framkastades frågan om vi voro gesäller, specielt idkare af målarehandtvärket, på väg till något kyrkobyggnadsarbete i närheten. Så frestande det än kunde vara att låta på sig tillämpas det erkännande yrkesriddaren erhåller i den gamla visan

Gesälln kring världen vandrar
 Uti sitt yrke lärd
 Den som kring världen vandrar
 Han är en man af värld,

voro vi dock sanningen till heder tvungna att presentera oss såsom endast studenter och i denna ställning visa oss som män af värld. Uppgiften invecklades ytterligare, då vi äfven nödgades tillbakavisa den vanliga förmodan, att vi skulle hafva någon kartläggningsuppgift att lösa, vare sig för sjöfällningsarbeten, kanaliseringar eller järnvägsföretag. Att vi utan yrke eller ersättning, blott för eget nöjes skull underkastade oss en vandrings alla besvärligheter var svårt att förstå, ty att något lockande kunde ligga i att lära känna land och folk var icke lätt att fatta för den, som under ett helt lif icke rört sig utom egen sockens trånga gränser, eller hvars geografiska insikter om världen utöfver hemtrakten icke vidgats med mera än en färd till närmaste stad. Också möttes våra redogörelser

för expeditionens syfte regelrätt af ett halft förvånadt, halft innehållslöst „ja så, bara för nöjes skull“. Men så togos kartorna fram och sedan vi till allas förtjusning utprickadt byn där vi voro och utgående från denna gjort en tur kring socknen, vaknade lusten att få veta mera om världen och inom kort voro alla, unga och gamla, på färd genom landet. Skildringar af olika förhållanden gåfvos, frågor besvarades och innan kartorna åter slogos ihop, voro alla ense om att världen är stor och att där nog finnes mycket att se och att den som sett mycket, han vet mycket, han är en man af värld.

Under allt detta vunno vi fast fot på stället och medan några af bolaget upptogos af det allmänna sampråket, hade andra att sköta den viktiga detaljen, att göra sig underkunniga om gårdens tillgångar i matväg och att draga försorg om att det nödvändigaste framställes. Tålamod måste vi dock härvid utveckla, ty man var icke van vid servering och syntes alltid till en början osäker om, huruvida „herrarna“ kunde reda sig med hvad huset förmådde. Men, när vi ändtligen fingo angripa det framställda, visade det sig att värdinnans alla betänkligheter om anrättningarnas duglighet voro obefogade om äfven matsedeln icke var omväxlande: filbunke, söt mjölk, smör och bröd, vanligen därtill ännu ägg, någon gång färsk fisk eller en kötträtt; potäter voro sällsynta under högsommaren, då vinterförrådet redan tagit slut och årets skörd ännu lät vänta på sig.

Oaktadt all den gästfrihet och trefnad vi rönte under det obundna lifvet i bondgårdarna, gjorde sig dock behovet af ombyte i den enkla dieten gällande. Med tacksamhet mottogos därför de tillfällen till afbrott, som erbjödos. Och sådana saknades icke. På denna tid fanns ännu icke någon turistförening med ombud spridda i alla delar af landet, ej heller hade turisten en resehandbok öfver Finland till ledning. Ville han då vinna upplysning om en trakts märkvärdigheter, måste det till stor del ske genom att söka sig fram så godt det sig göra lät på egen hand. Vår belägenhet förde oss sålunda till att på hvarje ort söka sådana förbindelser, som i detta afseende kunde gagna oss. Själffallet var då att prästgårdarna utöfvade stark dragningskraft på oss. De lyckade besök vi aflagt i Jääskis och Parikkala frestade dessutom till upprepning och innan vi slutade vår färd hade det ingått i vårt program att icke försumma en uppvaktning i de prästgårdar, som passerades.

Sedan beslut om sådant besök fattats och toaletterna efter bästa förmåga justerats, kastades lott om hvem som skulle anförä expeditionen, och så gick man dristigt på. Introduktionen var snart gjord och hvad en turistbok icke kunde gifva oss, fingo vi nu i den angenämaste form. En kort visit godkändes aldrig, utsiktsbärg, historiskt minnesvärda ställen, underbara skogssjöar och forsar funnos att bese och så svunno par tre dagar hän under utfärder, lif och glädje. Den

enda mörka punkten i vår för öfrigt sorgfria tillvaro utgjordes af våra skrala sångresurser. Hade vi bildat en fullständig kvartett, skulle helt visst smäktande serenader hörts mången ljum sommarnatt; nu fingo de två sångarene traktera sina duetter, men det var tarfligt, åtminstone i fyra studenters tycke.

En vecka hade åter gått, under hvilken vi i all bekvämlighet gjort ångbåtsturen från Nyslott till Leppävirta och vidare till Kuopio, besett denna stad, genomströfvat dess härliga omgifningar och slutligen fortsatt sjövägen norrut till Maaninka och Tuovilanlahti.

Vi voro nu komna till en vändpunkt i vår resa. Följande dag skulle vi bryta upp västerut mot Wiita-saari och Saarijärvi. Visserligen gjordes allvarliga öfvertalningsförsök att rubba denna plan. Linjen trafikera-des af två konkurrerande båtar, „herrarnas“ och allmogemännens, naturligtvis med samma afgangstider, det gälde således för hvardera att draga till sig all persontrafik och frakt. För att åtminstone kunna ståta med ett större antal passagerare bjöd skepparen på den båt vi följt på uppvägen gratis återfärd. Anbudet var förstås frestande, isynnerhet som den vackra far-leden nog hade tålt vid att ses en gång till i tidig morgonbelysning och vi därtill sannolikt hade beredt oss ökad praktik i navigering af ångbåtar. På upp-vägen hade jag gjort mitt första försök i den konsten. Jag stod vid styrmannens sida, då vi passerade en fjärd med rak kurs; begagnande sig af denna konjunk-tur anmodade han mig taga rodret om hand, medan han stack sig ned i restaurationen för att intaga sitt eftermiddagskaffe, och jag var ej sen att pröfva ett nytt yrke. Alt gick väl öfver fjärden, men den tog en ända förr än min vän hunnit skölja ner sitt kaffe. Jag kände mig smått orolig under det ansvar, som hvilade på mig, höll dock ännu ut en stund, spejande efter den sanno-lika farleden — prickar och remmare funnos ej vid denna tid — ändrade kurs, styrde in i ett sund, love-rade efter bästa förstånd mellan uddar och holmar, i hvarje nu beredd till ett kommando „topp, tykkönään

topp"! Omsider dök min vän upp från buffetten, såg sig omkring, synbarligen belåten med kursen, och åter på sin plats sade han blott helt lugnt: nog tyckes Ni känna den här farleden! — Det gick lyckligt denna gång, men denna episod gaf oss en inblick i insjösegelatsens naiva förhållanden. Jag hade spelat högt spel, men kunde litet senare vid ett annat tillfälle erkänna, att styret på denna båt sköttes till större trygghet för passagerarene än då det helt enkelt stöttades med ett vedträ och lämnades, då kursen var rätt öfver ett öppet vatten. — I maskinrummet hade helt visst manometern och ångpannans vattenrör äfven de gifvit anledning till skrämmande betraktelser. Men det såg ut såsom till och med ångans expansionskraft här inne i landet vore tamd under inflytande af omgifningens flegma.

Emellertid läto vi alla dessa frestande anbud och trefliga utsikter icke invärka på vårt beslut. Efter den långa hvilotiden under ångbåtsfärderna längtade vi åter ut till det fria vandringslifvet, än mera lockande, som vi nu stodo vid gränsen till ett för oss alla okänt område, mellersta Finlands ödsliga skogsdistrikt. Blott denna afton hade vi ännu öfrigt till en afskedstur i båt ut på den sista flik vi sågo af Saima vattensystemet, ett stycke tillbaka i farleden, utåt det smala Tuovilanlahti. I en bärgvägg på vikens östra strand skulle en märkvärdig grotta eller klyfta finnas — naturligtvis benämnd „Pirun pesä“ — hvilken vi, sannskyldige turister,

enligt instruktioner från Kuopio, nödvändigtvis måste besöka. Hit styrdes nu kosan. Målet för turen hade dock ingalunda gifvit lön för mödan, den bostad af grundsfursten här valt sig var tarflig och det besynnerliga genljud hvarje ord från hålan dagöppning skulle framkalla från jordens innandöme lät ej höra sig; kanske den härliga aftonen lockat andarna ut från deras mörka gömslen. Åtminstone drogos vi bort från hålan, ut till det i dagens sista strålar badande landskapet. Fjordlik trängde viken öfver en half mil in från den bredare Maaninka fjärden, hopklämd mellan ställvis brantstupande stränder. Öfver det hela hvilade det för inlandsnaturen nödvändiga lugnet med aftonbelysningens milda stämning. I en enda tafla hade vi här insjölandskapets hela fägring i dess fulla glans, och denna sista hälsning från de områden vi voro i beråd att lämna lät oss för en stund erkänna sanningen af att Tuovilanlahti är „det vackraste Finland eger“. Till ställets sevärdheter bör då äfven räknas det närbelägna Korkeakoski, en flere tiotal meter lodrätt nedstörtande fors i en bäck, som slingrar sig fram mellan en vild skogsdals tvärstupande sluttningar.

Under goda auspiciér började det nya skedet i vår vandring, stämningen var densamma som i tiden, då vi först startade i Rättjärvi, blott med den skilnad att vi nu hade alla vunna erfarenheter med på vägen, vi voro förfarne vandringsmän. Ränseln kändes lätt

på ryggen, den hade efter hand förbättrats, packningen gjorts lättare, åtskilligt, som först ansetts nödvändigt, men visat sig kunna hänföras till lyxartiklar, hade lämnats i Kuopio, och det viktigaste af allt — fötterna — voro i godt vandringskick. Och det behöfdes snart väl, ty sedan vi med en första dagsmarsch hunnit till Pielavesi och efter någon tids gästande af prästgården, vattenvägen nått västra stranden af Nilakka sjö, hade vi obanade stigar och ödemarkslifvet framför oss.

Stället, där vi landat, lät väl icke ana detta: där syntes Keitele just färdigvordna kyrka, invid denna framtida medelpunkt för en utbruten del af Pielavesi socken hade redan ett par gårdar uppstått och den vid en landskyrka oundvikliga handelsboden öppnats. Men en orienterande blick på kartan jämte upplysningar¹ inhämtade genom förfrågningar om vägen tydde på, att denna kultur icke sträkte sig långt upp från stranden, och kursen gick tvärs genom det landområde, som skiljer Nilakka och Keitele sjöar åt. Vårt närmaste mål var Viitasaari kyrka, dit afståndet ej var stort mera än tre mil. Men någon direkt väg fanns ej¹). Odlingen samlades kring sjöarna, och landsvägarna sökte upp byarna; ville man då följa allmän väg, hade den fört först åt nordväst längs stranden af Nilakka till Pihtipudas och därifrån i skarp vinkel åt sydväst till

¹) Numera torde en direkt landsväg finnas mellan Keitele och Viitasaari kyrkor.

Viitasaari, en liten omväg på 7 å 8 mil. Att vi icke skulle göra denna, utan söka oss fågelvägen tvärs genom skogarna hade vi genast klart för oss. Vi gynnades härvid af tur, i det att vi anträffade en stockflötare, som ännu samma kväll skulle begifva sig till Viitasaari; med denne som vägvisare bröto vi upp.

Den första sträckan genom de närmast stranden belägna afvärkade skogsskiftena följde vi en „tavallinen ratastie“, där åtminstone ett hjulspår vittnade om trafik, men inom kort lämnade vi äfven den och trängde in i vildmarken. Ungskogen på de äldre hyggena och svedjemarkens björkdungar aflöstes af kraftigare bestånd, tills de omärkligt öfvergingo i den orörda stockskogen. Skyhöga stodo de väldiga furorna omkring oss, deras raka, kvistfria stammar bildade en oändlig labyrinth af pelare, mellan hvilka aftonsolens snedt fallande strålar spredo en dämpad belysning. Den rena skogsluften, mängd med doft af nattviol och linnea värkade döfvande på sinnet, stämningen var full af hvila; kring oss utbredde sig den vida ödemarken. Långt, långt borta var världen; här fanns ej strid och äflan, skogsanden famnade alt, gjutande sitt allvarliga, fridsamma lugn öfver gästen i sina salar. I stum hänförelse skredo vi fram, den mjuka, fuktiga mossan förtog hvarje ljud af stegen; endast då och då bröto de tunga vingslagen af något uppskrämdt vildt den djupa tystnaden; när flykten funnit säkert skydd, sjönk alt åter i stillhet.

Plötsligt trängde hundskall ned i skogen; vägen gick uppför en långsträkt backsluttning, där skogen gifvit rum för ett svedjeland och bakom detta uppe på höjden framskyntade en gård. Rasten blef icke lång häruppe, vi hade ett godt stycke väg att hinna denna kväll ännu, men medan vi uppfriskade oss vid en vänligt bjuden dryck mjölk, hade vi tillfälle att från vår upphöjda plats kasta en blick kring näjden: närmast gården den magra odling svedjebuket aftvingat vildmarken, bakom oss skogen, vid våra fötter en lugn skogssjö och midt-öfver den åter skog, som kransade horisonten åt alla håll. Vi hade åtrått att komma ut i ödemarken, nu hade vi den kring oss, dubbelt ödslig genom det ensliga nybygget med dess invånare, bundna till ständigt lif i denna omgifning. Men här lefde ett lyckligt par; tillgångarna voro visserligen små, men man begärde ej mycket, då behofven voro än mindre. Arbetet var för eget hem och då var det ej tungt. Stundom kunde väl nöd stå för dörren, men så grydde igen bättre tider. Hittills hade det gått bra, „ja kyllä Jumala auttaa“ slöt husbonden i gården sin enkla skildring, då han rodde oss öfver sjön. Han var en ättling af bonden Paavo, intet kunde rubba hans jämnmod „ty af Herren väntade han skörden“. — Båten stötte mot stranden, vi skiljdes från vår vän och fördjupade oss i skogen och betraktelser, harmonierande med omgifningen.

Terrängen blef sankare, vi hade kommit in i vidsträktä kärrmarker och fingo nu pröfva konsten att

vada i gyttja och vatten. På de värsta ställena voro trädstammar utkastade öfver kärren eller tvärträd lagda till en kafvelbro. Men dessa buro icke alltid tyngden af våra viktiga personer, utan veko undan i det mörka vattnet, det gälde då att med ett skutt till nästa fasta punkt komma på det torra igen. Marschen gick sannerligen icke i regelbunden takt. Än bar det af i snabbt språng, än häjdades hela karavanen, när ett missgrepp lät någon af de främsta med händer och fötter känna efter fast botten. Då vi omsider hunno till säker grund och rastande vid stranden af en bäck, som utgjorde länegränsen, ur dess friska vatten drucko en skål för Vasa län, i hvilket vi nu intågade, fick ögonblickets betydelse mera än vår yttre glans ge värde åt handlingen.

Efter ännu någon timmes vandring nådde vi den första gården i Viitasaari socken; där slog vi läger. Det var lördagskväll, så att uppeldad bastu genast stod till buds. Och efter gyttjebaden i skogen var en grundlig tvagning lika nödvändig som angenäm. Till efterkuren hörde ännu en rundlig aftonvard, och efter den en behaglig hvila på farstukvisten, där våra duettister, medvetna om den säkra ställning vi nått i god hamn, gáfvo luft åt sina känslor i smältande toner. Ett andäktigt lyssnande och beundrande publikum samlades omkring oss och natten hade kanske ej räkt till att mätta deras konsertlystnad, om icke

„Hulda skymning, sänk dig neder
 Öfver våra trötta sinnen,
 Kom och gjut i våra leder
 Hvilans balsam“

hade alt för kraftigt manat oss till att afbryta sången och söka hvad vi mest behöfde — just hvilans balsam.

Vår vägvisare fortsatte samma afton sin färd, lugnt lämnande oss, då vi numera redan voro i kyrkbyn, som han uttryckte sig. Till kyrkan var nog ännu nästan en mil, men tydlig väg förde dit. Vi förvånade oss öfver detta afstånd och byns utsträckning, men fingo af en pratsam inhysing det besked, att man här i trakten hälst bygger gårdarna så långt från hvarandra, att värdinnan ej kan gnabbas med granngårdens folk. Seden erkände vi nog såsom praktisk och gagnande för hemfriden och trefnaden, men den vänliga gumma, som här skötte om oss, hade helt visst redt sig till och med i de mest trångbygda tavastländska byar. Med denna känsla vände vi blicken inåt och behöfde ej länge vänta på sömn.

Om vägen till Viitasaari hade varit våt, så var den vi följde därifrån till Saarijärvi desto torrare. Närmast Viitasaari erbjödo vyerna öfver sjöarna ännu mycket af intresse, men sedan landsvägen uppstigit från stranden af det vida Vuosijärvi och vi från bakkens krön njutit den sällsynt härliga insjöutsikten, hade vi att vandra öfver den mest enformiga torra sandmo.

Vägen var miltal dragen med linjal, odling lika litet som terrängsvårigheter ha betingat afvikelser från den rätta linjen. Men ehuru denna teoretiskt är den kortaste vägen mellan två punkter, blef den i praktiken för oss den längsta. Solen brände het, den lösa fina sanden gjorde gången besvärlig; icke ens ett skogsträsk inbjöd till bad. Det blef en tung marsch, vi pustade och förgäfves späjade vi efter en källa: till och med stagneradt dikesvatten hade nu betraktats såsom läskdryck. Till trefnaden bidrog icke häller verststolparna, som flere på en gång exponerade sig i ett föga tilltalande perspektiv. För hvem denna väg bygts var en fråga, som timme efter timme förblef obesvarad. Ty från det vi om morgonen lämnat Vuosijärvi till långt fram på dagen hade vi ej mött en enda resenär. Att posten en gång i veckan trafikerade denna linje i hvardera riktningen visste vi, men då denna dag ej var postdag, hade vi ej ens utsikten att se landskapet upplifvas af denna officiella trafik. När då förtruppen äntligen signalerade en rörlig punkt långt borta i verststolpalléen, blef den föremål för iakttagelser, och uppmärksamheten stegrades än mera, då man efterhand kunde upptäcka att den lilla punkten småningom växte till mer än vanliga dimensioner: två ryttare, ett hästlass och därtill en skara drabanter till fots; en verst ännu och vi voro midt inne i karavanen, ett zigenarband på flyttning. Bandet gjorde halt och vi nödgades till samma manöver omringade som vi blefvo af en svärm tig-

gande barn. Till en början höllo vi oss lika förnämt afvisande som de två pösande höfdingarna till häst. Men man hade sinnsatt sig, tycktes det, att förtjäna på oss och då vi icke godvilligt lämnade vår tribut, erbjöds valuta i spådom. De lätta tiraljörerna, de tiggande barnen föstes åt sidan, och från kärran kröpo ett par fula käringar fram för att i våra händer forska i den hemlighetsfulla framtiden. Då motstånd måhända hade nödgat kavalleriet till attack och vi hälst undveko en sådan, kapitulerade vi, och de smutsiga sibyllorna började sin mystiska konst. Resultatet kände vi sen gammalt, det hade vi redan som skolgossar under marknadslof fått oss meddeladt af lyckans stjärna; en skilnad fanns dock, nämligen att vår nu solidare ekonomiska ställning gjorde affären dyrare. Ty knappt hade bandet fått syn på våra slantar, innan barnsvärmen åter gick lös, först när hela vår skatt af kopparpenningar var behörigen placerad i de svarta ungarnas klor, bröts trollringen omkring oss, ryttarene och lasset med käringar och spenabarn satte sig åter i gång, skaran till fots följde småningom, och till sist luffade zigenarens trofaste kamrat, det oundvikliga svinet, som af alla begagnat rasten bäst, till en lur i solbaddet. — Om spådomarna voro för högt betalade, så hade vi i detta lustiga afbrott nog „på köpet“; det enformiga landskapet återvann oss icke mera. Sandmon var bakom oss och vi tågade ner mot sjöarna kring Saarijärvi kyrka. Det döda mellanrummet mellan afton-

stämningen vid Vuosijärvi och den fläkt vi här fingo mot oss från samma skogssjönatur fyldes af nya intryck.

Vi hade ströfvat omkring i Saarijärvi, följt Fieandts reträttlinje under 1808 års krig ett stycke mot Perho, i värligheten genomlevat den Saarijärvistämning vi redan som barn vunnit, då vi lärde oss deklamera „högt bland Saarijärvis moar . . .“ och voro nu på väg ned mot Jyväskylä. Vi lämnade inlandets ödsliga, vildt sköna skogstrakrer. Intrycken och minnena från dem upptogo oss, vandringen gick mekaniskt och då vi icke nu hade sinne för något nytt, läto vi dagen gå under oafbruten marsch och nådde vid midnatt Jyväskylä. Dagsrekordet — öfver 5 mil — blef vårt längsta och tröttheten, äfven den var den intensivaste vi känt på vår färd. Ett godt nattkvarter var det vi behöfde, men alla förhoppningar på sådant svekos. Med ett snäsigt „studenter tagas ej emot nattetid“ slängdes societets-husdörren igen midt för vår näsa och på golvet i gästgifveriets dagboksrum nödgades vi reda våra läger så godt sig göra lät. En plaid är dock knapp såsom enda resurs vid ordnandet af en bädd på ett osopadt golf och hvilan här i „Keski Suomen pääkaupunki“ blef sämre än i det torftigaste torp vi gästade under resan. Det må dock vederbörande till heder nämnas, att man om morgonen insåg sitt misstag, och följande natt togo vi behagligt utsträckt i svällande pauluner skadan igen.

Ett par dagsmarscher ännu genom Petäjävesi till Keuru och den egentliga vandringen var afslutad. Här-efter vidtogo åter sjöturer. Denna afdelning af programmet började med ett glansnummer och något för oss alldeles nytt: färd i kyrkbåt och därtill kapprodd utför Keurunselkä.

Gudstjänsten var slutad, båtlagen inskeppade sig, och samtidigt lade ett halft dussin af dessa långa, smala kyrkbåtar med 7 till 12 par åror ut från stranden. De unge männen, som sutto vid årorna brunno af åtrå att mäta sina krafter med de andra båtlagens, i ett nu var en ordentlig täflan i full gång. Med fräsande fart ilade sniporna jämsides utåt fjärden, vi hade tur att följa med en af de bäst bemannade och lade äfven vi ut hela vår styrka för att bidra till segern. Snart var endast en medtäflare i jämn höjd med oss, det gälde att få ett försprång om än huru obetydligt. Med en liten lof styrde den allvarlige, lugne „perämies“ in på kamratens linje så att årorna korsades. Det blef en strid på lif och död, ett nederlag från förra söndagen skulle hämnas. En stund var segern oviss, alla krafter lades ut, det knakade i båtarnas fogar, åror bräcktes; omsider tog vårt båtlag ledningen, äran var återvunnen och nederlaget hämnadt.

Vi voro nu komna till det tavastländska vatten-systemets ångbåtstrafikleder. Begagnande oss af de fördelar dessa erbjödo, gjorde vi färden genom Ruo-

vesi till Tammerfors, hvarifrån vi till fots sträfvade vidare söderut genom Kangasala, Pälkäne och Sääksmäki socknar till Tavastehus. En vacker kväll hamnade vi äntligen där. Vår vandring var lyckligen avslutad.

I skogsbygder.

Vår luften är drifvande för hufvudstadsbons resplaner. En solig och torr maj ger förkänningar af sommarens gatudam och kvalm, med otålighet motses fritidens annalkande och när den går in, börjar mass-

emigrationen; ångbåtar och tåg fyllas med resenärer, som med lätt hjärta skynda ut till landtlivets lugn. Skolungdomen inleder afflyttningen och efterhand antar staden sin döda sommarprägel. Med skolterminen var äfven vårt arbete för en tid afslutadt och med ett skoltåg lämnade vi Helsingfors. Ränslarna hade tagits fram från sitt vinterkvarter, packats och hopsnörts, och iförda komplett turistmundering togo vi äntligen plats i kupén. Det var trångt på tåget; vördiga landtdagsgubbar, just fri vordna från sitt värf såsom lagstiftare, utgjorde det lugna elementet bland passagerarena, mellan dem och i ständig rörelse stimmade en yngre generation af glädje strålande barn, hemresande elever från hufvudstadens skolor. Den stora kvarten, sommaren var kommen. Alla band voro lösta, man var fri, det var grundtonen i stämningen. Och hvarje gång en kamrat vid sin hemstation skildes från skaran, följdes han af de kvarstannandes larmande lyckönsknin-gar, afskedet var ej tungt, alla hade samma mål: man for hem.

Vid Turengi station på Helsingfors—Tavastehus banan var det vår tur att lämna detta sällskap, vårt mål var väl ej detsamma, vi sträfvade ej hemåt, men känslan af frihet var för oss alla gemensam, stämningen i vagnen hade vi förstått, och under intrycken af den började vi vår vandring.

Vår väg gick genom Janakkala, Rengo och Loppis socknar åt söder mot det undanskymda gränsområdet

mellan Tavastehus och Nylands län. Programmet för färden hade bestämts af två omständigheter: alla önskade vi fira feriernas första dagar med ett så grundligt afbrott som möjligt i de vanliga sysselsättningarna, vi ville bort från alla frågor för dagen, politik och jäktande, altså till den afsides landsortens okonstlade förhållanden. Men då några i sällskapet — det bestod af fyra välbevandrade turister — förfogade öfver begränsad tid, måste vi så vidt möjligt på nära håll söka den ödemark, hvars lugn vi åtråde. En sådan hoppades vi finna på de vattendelande höjdsträckningarna mellan de tavastländska sjöarnas sydligaste tillflöden och Lojo bäckenets nordligaste källarmar.

Den första dagsmarschen förde oss dock ännu icke till de efterlängtrade vildmarkerna. Vi voro midt inne i Janakkala högkultur, vägen gick genom bördiga fält; från toppen af det dominerande Hakoistenlinna — en tvärbrant klippkulle med lämningar af en fornborg — njöto vi utsikten öfver all denna världens härlighet, och en vänlig middagsbjudning till Haga herresäte vid bärgets fot lät oss för en stund glömma våra teorier om hvila där borta i den ensliga skogsbygden. Men redan följande dag hade vi denna kultur bakom oss; vi kommo upp på vattendelaren, hit nådde icke slättens och dalarnas odling, skogen fick öfvertaget.

Vid Salo gård i Loppis beträdde vi tröskeln till det område vi utsett för färden. Det smala näs mellan två sjöar, på hvilket gården låg, var gränsen. Här

hade vi i norr Kartjärvi, som genom otaliga åar och sjöar söker sitt utflöde i Kumo älf, och i söder, på ett afstånd af blott par stenkast Punelajärvi, som gjuter sitt vatten i Finska viken. Vi styrde kosan åt söder, först ett stycke i båt ut på Punelajärvi, denna pärla bland skogssjöar. Inklämdt mellan höga strandbranter, prydda med åldrig furuskog, låg det smala vattnet framför oss; naturen var här orörd, vi hade den omgifning vi drömt om. Den lugna ödsligheten drog oss till sig, rodden fick hvila och vinden föra båten.

En half mil eller mera hade vi samma smala farled slingrande mellan tvärstupande uddar, så vidgade den sig till en fjärd med Salmis gård i förgrunden — odling igen. Motvilligt styrde vi dit, men med ledning af där vunna upplysningar fördjupade vi oss snart på nytt i ödemarken.

Ej långt från Salmis ligger djupt nere i en vild dal Rautakoski stångjärnshammare. Stångjärnssmidet hör till skogsbygden. Här har det sitt ursprung och de nödvändiga betingelserna i skogarnas lättvunna tribut af kol och vattenkraften i forsarna mellan skogsträskan. Denna enkla industri harmonierar med omgifningen. Den bär prägeln af lugn och allvar såsom skogen omkring. Vår väg gick här förbi, vi stego in i smedjan. Därinne rådde halfskymning. Framför härden rörde sig smedens seniga gestalt, där han biträdd af sin koldräng arbetade med smältan. Tysta och lugna skötte de sitt värf, de voro representanter för

människan, som i medveten makt betvingar naturen. Likt ett doft knot trängde forsens brus hit in och genom det skar det suckande ljudet af blåsmaskinen: det var den fria skogsandens klagan, då den fjättrades i människans och vinningens tjänst. Smältan blef färdig, ur härdens eldgap framdrogs den glödande järnmassan, för en stund upplystes den dunkla omgifningen, tills ämnet, bearbetadt under hammarens kraftiga slag, antagit gestalt och svartnande fördes till den öfriga dagstillverkningen.

Vid Rautakoski slutade den sista körvägen norrifrån, så att vi, fortsättande färden söderut, så godt sig göra lät fingo söka oss fram genom skogen, väljande mellan otaliga fästigar. Karta och kompass blefvo våra vägvisare från det ena skogstorpet till det andra, vi gingo likt lemmeln i rak linje: där vatten mötte, sökte vi båt vid stranden, styrde öfver och på den andra stranden upptogs ånyo den gifna riktningen.

Ljudet af hammarslagen från bruket hade längesen dött bort i skogen, som alt tätare slöt sig omkring oss, när vi omsider i solnedgången sökte oss in i Paasto torp, borta på gränsen mellan Loppis, Tammela och Pyhäjärvi socknars aflägsnaste hörn. Vår ankomst var synbarligen oväntad och något alldeles nytt, vi voro i en trakt dit främlingen sällan kommer och utstyrseln, vandringskostym med knäbyxor och ränsel på ryggen, gjorde företeelsen än mera egendomlig. Men Finland är gästfrihetens land, här frågas ej efter pass och syfte

med resan, den som kommer till gården är gäst, och det är nog för att han skall finna sig väl. Stugan var ej stor, ett enda rum, kanske 6 alnar i fyrkant, och här bodde alt gårdsfolk, värden och värdinnan, en dräng och en piga och så ännu två barn. Men att vi, fyra man, icke skulle få plats med, föll ingen af de enkla människorna in. Natten var kall — vi voro just uppe i de kalla frosttiderna i början af juni 1891 — så att vi icke ville utbyta värmen i stugan, där eld brann i den öppna spisen, mot fördelarna af enskildt rum i ladan eller bodan ute på backen. Halm insläpades och på den lilla fria golfytan, jämnt så stor, som nödigt var, reddes våra läger. Efter intagen aftonvard kröpo vi efter dagens ansträngningar med begärlighet till kojs, och inom kort var all världen försänkt i den sötaste sömn.

Det som här stod oss till buds i kost och kvarter var af enklaste slag, men så var ock priset för undfågna den ringa. Vår värdinna förklarade bestämdt, då vi skredo till likvid, att betalning på intet vilkor kunde komma i fråga „man hade ju fått se så mycket nytt och det var ersättning nog för all möda“. Sant är, att vi både om kvällen, då vi rustade oss till natten och om morgonen, då toalett gjordes, hade varit föremål för den mest nyfikna uppmärksamhet. Vår utrustning och diverse småsaker i packningen beundrades af kvinnorna, medan männernas intresse samlade sig kring kartor och kompass. De voro goda ting. Med ledning

af dem hade vi hittat hit upp i skogen och kunde äfven söka oss vidare, ty „den som hittat hit utan vägvisare, finner nog själf stigen härifrån“ förklarade värden heit godmodigt. Och han hade rätt. Vår skogslöpareinstinkt hade väkts och skärpts, behaget af att vara oberoende af vägvisare uppvägde till fulla olägenheten af de små krokarna vi nödgades göra för att kringgå ett kärr eller ett träsk, som icke var ut-satt på kartan.

Vi voro nu i hjärtat af skogsregionen, men icke i den vilda orörda ödemarken. Skogen var befolkad, närheten af industriella verk, Rautakoski i norr och Högfors söderut i Pyhäjärvi, hade äfven här borta framkallat en industri: kolbränningen. Vi hade ej hunnit långt från Paasto, innan vi midt inne i djupa skogen stodo invid den första milan. Det var något nytt för oss och en icke mindre ovanlig uppenbarelse voro vi för kolarna, som vid vår ankomst väktes från en förmiddagslur i sin risikoja. Vi gjorde oss hemmastadda, slogo oss ner framför hans boning och inledde konversationen. Sedan de öfliga frågorna „hvert och hvadan“ undanstökats, kunde vi länka samtalet mot lifvet i skogen, vid milan. En bjuden cigarr — fredspipan åt höfdingen i detta wiggwam — löste tungans band och så började gubben sina skildringar. Att det spökade i skogen, att gästar och troll här huserade grymmeliga var klart, men likaså att elden från milan skrämde alla onda andar, och att han, kolarna, ej fruk-

tade något, var gifvet, här bodde han sommaren igenom, vandrade då och då upp till något torp för att proviantera, men var för öfrigt den fria skogens frie son. Hade vi kommit till honom på kvällen, så hade vi fått dela hans skjul och värmen vid milan och haft det nog så bra, eftersom vi ej voro vanliga „herrar“ och kunde vandra i skogen utan vägvisare. Gubbens gästfrihet var rörande och vi beklagade, att vi ej kvällen förut hamnat hos honom. Milan hade skänkt oss värme nog, och kolarns fantasi hade helt visst i aftonstämningen antagit bestämdare form och gifvit lif åt skogen. Nu bröto vi upp efter en kort rast, för att efter en stund upprepa den vid nästa mila eller tjärdal.

Denna omgifning och dess ursprungliga förhållanden förde tanken till den någonstädes uttalade idén om inlösen af ett statsterritorium, hvilket bibehållet i all ursprunglighet i en framtid, då en högre odling eröfrade skogarna, skulle bevara bilden af landet under nybyggesförhållandena. Här fanns ett område för denna geografiska fridlysning. Skogen var ej sköflad och i de undanskymda torpen sköttes jordbruket på förfädrens vis. — Vi hade kommit hit genom högt kultiverade trakter och hade sådana nära framför oss; inklämd mellan dem låg vår ödemark och fick synbarligen gifva rum för den uppåt ryckande odlingen; ursprungligheten skulle snart gå förlorad. — Men denna tanke var flyktig. Några veckor senare på sommaren voro ett par af oss på färd långt borta i Östra Karelen, vi erinrade

oss då dessa betraktelser om ett skyddadt territorium — och funno dem öfverflödiga: för Finlands ödemarker behöfves ännu på många sekel ingen fridlysningsstadga.

Fram på dagen kommo vi till den första gården söder om Paasto, vi trädde ut i odlade trakter; efter ytterligare några mils vandring nådde vi Högfors stortartade järnbruk och industriella inrättningar.

Västra Nylands härliga insjöområden lockade oss för ett par dagar längre åt söder till en lov öfver det beprisade Hiidenvesi i Vichtis, som dock vid vår öfverfart dolde sin fågring i en tät snöyra (den 7 juni 1891) och till Lojo, därifrån vi åter vände mot norr tillbaka till de gränstrakter vi nyss lämnat. Vägen gick genom Nummis och Pusula, mot Arima glashytta, och vidare genom vildt ödsliga trakter in i Tammela, där vi med ens som genom ett trollslag sågo vildmarken bytas mot kultur: vi nalkades Mustiala, Forssa och Jokkis.

Det område vi genomströtvat hade gifvit riklig omväxling. För den, som utan öfverhöfvan stora ansträngningar och på kort tid vill lära känna olika arter af vårt lands natur, finnes ingen lämpligare rout, alla moment, som locka turisten, sammanföras här inom ett litet område: skogsbygdens enslighet, insjölandskapets hela fågring, storindustrins alla grenar och slutligen jordbruket i dess mest utvecklade form. Detta var vårt omdöme när vi omsider vid Koivisto station på Åbobanan skildes åt. Kamraterna ångade af med

ett tåg till Åbo; jag satte åter ränseln på ryggen, bröt upp från Koivisto, strök genom Humppila och Punkalaitio till Tyrvis vid Kumo älf. Denna marsch blef mitt profrekord, 63 kilometer på 13 timmar. Men följande dag egnades åt hvila.

I nytt sällskap.

En lätt förklarlig afsmak för långa järnvägsresor i sommarhettan hade hos mig väkt tanken på att för en förestående resa från Helsingfors till Viborg välja den mindre vanliga routen öfver Lovisa, Pyttis och Kotka. Denna väg

komme väl att kräva en betydligt längre tid, men då jag för tillfället icke behöfde räkna på dagarna och därtill funnit en för turen hugad kamrat, syntes det helt lockande att utbyta den trånga kupén mot en ångbåtsfärd till Lovisa och en fottur genom Kymmene-älfs af kartan att döma för turisterna intressanta mynningsområde. Och så beslöts att förvärkliga denna plan. Men innan vi kommo i väg, hade sällskapet utvidgats med tre unga damer, som önskade ansluta sig till oss. Ingen af dem hade förut pröfvat besvärigheterna af en längre fottur, men då svårigheterna, enligt vår erfarenhet, icke äro skrämmande, så länge icke turistens dagsordning utbytes mot sportsmannens, voro vi icke tveksamma att antaga förslaget, isynnerhet som våra följeslagarinnor med bestämdhet förklarade, att de, hvad bärandet af packningen vidkomme, nog skulle veta att reda sig utan en beredvillig artighets ständiga uppmärksamhet.

Trots denna förklaring ansågo vi oss dock icke kunna lämna våra blifvande kamraters utrustning utan all kontroll. Att ränseln borde vara lätt, var ej svårt att inse — vi hade vid tiden för affärden en tryckande sommarvärme — men alt det man ansåg oundgängligt steg, hopfördt till en börda, till en ansenlig vikt. Under envisa protester af innehåll att den rest vi ville tillåta såsom behållning efter hvarje förnyad minskning af packningen icke skulle möjliggöra ett anständigt uppträdande, lyckades vi dock slutligen ned-

bringa ränselns tyngd till 6 à 7 \mathcal{R} . När detta problem väl lösts, återstod frågan om öfverplaggen. Ett kategoriskt påstående att det enda förnuftiga och praktiska vore en varm, mjuk plaid, gaf utslaget; regn- och sommarkappor m. m. d. lämnades hemma.

Efter alla dessa förberedelser samlades vi ändtligen en vacker juniafton ombord på en österut gående båt och ångade af till Lovisa, vandringens utgångspunkt, därifrån vi bröto upp efter att hafva egnat staden all nödig uppmärksamhet.

Sommarsäsongen hade just börjat med öppnandet af den berömda badanstalten, Lovisas stolthet. Kur-gäster hade strömmat till från när och fjärran, och i den vackra brunnsparken, där vi ändade vår promenad genom staden, hade vi lifvet i detta moderna Bethesda omkring oss. Vår yttre utstyrelse och våra planer, att draga ut i den fria naturen tryggande oss till egen kraft, harmonierade icke med denna omgifning, och af våra bekanta i de hälsosökandes skara uttalades tvifvelsmål angående möjligheten af att realisera programmet. Vi läto dock icke modet sjunka; det fanns ju en väsentlig skilnad i krafter mellan oss och våra till badlifvet dömda vänner; litande därpå bröto vi upp.

Snart nådde vi Lillabborfors på västra sidan af Kymmeneälfs västligaste mynningsärm, den gamla riksgränsen efter 1743. Öfvervuxna batterier på stranden vittnade om gångna tiders krig och örlog, de stodo där som stumma minnen från det nesliga fälttåg, då

landet utan svärdsslag öfverlämnades åt fiendens armeer. Minnet af den skymfliga reträtten och dess följder fortlefde bland folket. Uppe vid gästgifveriet gjorde sig en gammal man till tolk för den historiska traditionen. „Här var tullstationen vid riksgränsen“, sade han pekande på gästgifveribyggningen, „och här lämnades det sista tillfället till landets försvar. Ej ett skott växlades, man skyndade undan och därför står det gamla huset oskadadt kvar, icke ens en förlupen kula har trängt i dess väggar.“ — En senare tid hade återförenat hvad som då åtskilts, floden flöt igen genom finskt område, vattnande fredliga bygder. Men intrycken af vår första ankomst till dess strand följde oss på vår färd genom denna historiskt minnesrika trakt.

Fem dagar hade vi irrat omkring i dessa näjder: först längs flodstranden upp mot Strömfors och vidare till Anjala, därifrån vi återvändt till Abborfors, till stor del af vägen i båt utför floden, hvarefter vi genomvandrat Pyttis landet, öfverskridit älfvens östligaste utloppsarm och under ständiga sidoturer till märkliga ställen: Kymmene fästning, Kymmenegård och det därinvid belägna laxfisket vid det s. k. Kymmene kloster, omsider hamnat i Kotka.

Det var här vandringen skulle avslutas, sedan vi väl besett staden med alla dess märkvärdigheter. Därmed voro vi snart färdiga och det ögonblick nalkades, då sällskapet skulle upplösas. Men ödet fogade annorlunda. Under väntan på de ångbåtar, som skulle föra

oss hvar till sitt, några åt öster, andra åt väster, hade vi sökt oss upp på det s. k. Norska bärget söder om staden för att än en gång taga en öfverblick öfver Kotka och dess omgifningar. Denna bärgstigning väckte tanken på nya planer. Från de närmaste taflorna af lif och rörelse i hamnen och på redden hade ögat öfver holmar och skär irrat ut mot det vida hafvet och stannat vid det fjärran blånande Hogland, hvars konturer skarpt aftecknade sig mot horisonten. Dagen var klar och varm, en lätt vind spelade öfver vattnet, inbjudande till färd dit ut.

Förslaget om en Hoglandstur låg i stämningen, en gång uttaladt, omfattades det genast af alla, och såsom det anstår turisten, var det ej långt från beslut till handling. I hamnen låg en Hoglandsjala klar till hemfärd; underhandlingar inleddes om öfverfart dit ut, och långt innan de ångbåtar vi nyss väntat på inlupit i hamnen, hade „Auras“ vänlige skeppare inregistrerat oss såsom passagerare på sin jala, lättat ankar och gått till sjös.

Vid gynsamma vindförhållanden göres den 4 mil långa sträckan från Kotka till Hogland på några få timmar, men denna gång erfordrades en betydligt längre tid. En svag vind hade fört oss ut ur hamnen, men fram på dagen mojnade den af, och ännu i solnedgången voro vi närmare den finska kusten än målet för seglatsen. Vi hade emellertid gjort oss hemmastadda på jalan och befunno oss helt väl, trots de enkla förhål-

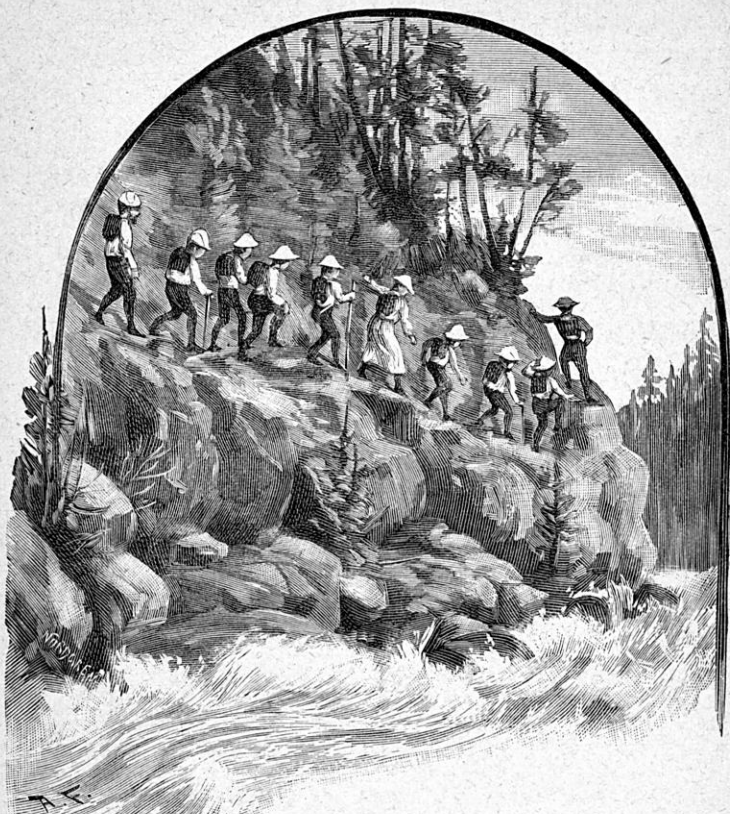
landena ombord. Kajutan uppläts till damsalong och i lastrummet anordnades kojplatser för den manliga delen af besättningen. Och när vi följande morgon från däck sågo dagen gry öfver det vida hafvet, kände vi oss långt ifrån missnöjda med vår tillvaro. Solen kom med vind, skutan sköt fart och efter ett dygns sjöresa landstego vi lyckligen i den bästa stämning på Hogland.

När vi två dagar senare åter inskeppade oss för hemfärd till Kotka, denna gång i öppen lotsbåt, hade vi, gynnade af det härligaste sommarväder, ströfvat kring ön i alla riktningar, och därvid lärt känna ett litet område, väl värdt turistens uppmärksamhet. Hogland är en värld för sig, dess natur erbjuder omväxling. Från de väldiga bärgstopparna upprullas för ögat den vidsträktaste hafsutsikt med den låga finska kusten i norr och den estländska stranden som en smal strimma i söder. Mellan höjderna frodas en tät skog, och därinne vid stranden af det täcka Lounatjärvi möter skogssjöns hela idyll, man glömmer det mäktiga hafvets granskap. Nere i de två byarna hälsas främlingen af en vänlig befolkning, som med den beredvilligaste gästfrihet tar emot ett besök från den öfriga världen.

För andra gången inväntade vi ångbåt i Kotka, med den skilnad blott att vi nu värkligen stodo inför afskedsögonblicket. En vecka och litet mera hade gått, sedan vi lämnat Lovisa; under de mest växlande förhållanden hade vi fått pröfva våra krafter och säll-

skapets sammansättning; alt hade gått väl, af de svårigheter man i Lovisa förutspått hade vi ej mött en enda, enhvar hade redt sig med egen hjälp; häst hade icke anlitats och tvärt emot alla förutsägelser att bolagets sammansättning skulle visa sig omöjlig, om det engång gälde en allvarligare ansträngning, hade vi under gemensamma mödor funnit att det höll bra ihop, och dock hade rätt aktningsvärda dagsmarscher gjorts, ingen dag under 2 mil, en till och med 35 kilometer, dessutom hade vi under klättring på Hoglands klippor och vandring från öns norra ända till den södra — 12 kilometer — och tillbaka på obanad stig gifvit ett än större prof på uthållighet och kraft. Men tillika hade vi funnit att färden under alt detta i allo förblifvit en lusttur. Och detta omdöme delades af expeditionens samtliga medlemmar.

På skolvandring.

Landstigningen var gjord, opprop hållet, signal till afmarsch gifven, och truppen — 88 man stark — satte sig i gång: „Dåne liksom åskan bröder“ uppstämde sångarene; under tonerna af denna

vår honnörsmarsch tågade vi genom den fredliga byn ut till nya öden. Det bar af i rask takt, godt mod var med på färden. Och det behöfdes väl denna dag, den första då krafterna på allvar skulle pröfvas. Vi hade par dagar tidigare samlats i Lahtis, där den från Helsingfors kommande hufvudtruppen och dess förstärkningar vid alla mellanstationer mottagits af deltagarene österifrån. Köpingen och dess omgifningar hade besetts, en sidotur gjorts till det närbelägna Tiirismaa, södra Finlands högsta punkt, och färden fortsatts med ångbåt till Heinola. Tidigt denna morgon hade vi lämnat den gästfria staden, inskeppat oss på tvänne vänligen upplåtna ångbåtar för färd till Koskenniska, Kymeneälfs utflöde från sjöarna söder om Heinola och första genombrott af Salpausselkä.

Resan hade dittills varit helt bekväm. Men från Koskenniska, därifrån vi nu brutit upp, voro vi hänvisa de till egen fortskaffningsförmåga. Programmet för färden var att följa den mäktiga älfven längs hela dess lopp till hafvet; däri ingick således äfven ett besök vid Mankala forsar, älfvens kanske vackraste parti. Den första planen, att med rodd från Koskenniska nå Mankala by, hade måst uppgifvas på grund af svårigheterna att anskaffa nödigt antal båtar för vår manstarka skara, men då vi icke därför velat uppgifva turen till Mankala, hade en marsch dit beslutits. Afståndet var långt, inemot 2 mil, vägen utgjordes af smala skogsstigar, och från Mankala hade vi ännu en mil till Kauramaa vid

älfvens inflöde i Iittis kyrksjö; dit måste vi ännu samma kväll hinna, för att med ångbåt fara öfver nämnda sjö och dess fortsättning, Pyhäjärvi, till Oravala, där äntligen nattkvarter väntade oss.

Dagsmarschen var således betydande, omkring 3 mil förutom sjöresorna; den hade väl kunnat förkortas med åtminstone hälften, men då hade vi nödgats lämna glanspunkten, Mankala, åsido, och därtill var ingen hugad.

Några särskilda anordningar voro icke vidtagna för truppens proviantering under denna dag, då ju byar komme att passeras och tillgång på mat och dryck icke borde saknas, om ock skaran var stor. Ryktet om vår ankomst hade emellertid spridd sig och då vi landstigit vid Koskenniska, hade vi af strandägaren mottagits med en vänlig inbjudning till frukost, anordnad i närmaste stuga vid stranden. Efter en kort rast hade vi åter brutit upp, med färja transporterats öfver floden och, sedan vi med ett kraftigt hurrah sändt en hälsning öfver till vårt gästfria världsfolk, hade skaran satt sig i gång.

Packningarna hade från Koskenniska expedierats med båt till Mankala, åtföljda af två man såsom förtrupp för att i den afsides belägna byn bebåda vårt intåg och vidtaga nödiga förberedelser till middag. Enligt beräkning komme de att hafva så pass stort försprång, att en gryta potatis hunne kokas innan hufvudtruppen anlände. Och denna beräkning slog ej fel. Ty utom att vår väg var längre, tillät den ej den van-

liga marschordningen. Terrängsvårigheterna på den smala stigen nödgade truppen att formera gåsmarsch, hvilket något minskade farten, ty hvarje hinder för den första hade till oundviklig följd att hela skaran hejdades. Gärden som passerades, och sådana funnos många, vållade störingar och skockning, tills alla kommit öfver, då den brokiga skaran igen småningom spreds ut på en lång linje och stigen gaf bilden af en myrväg.

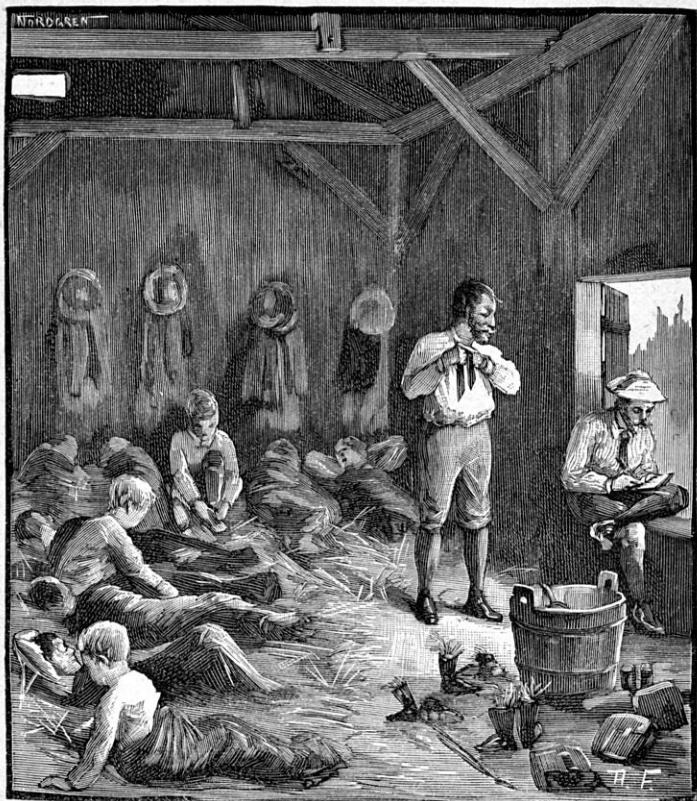
Ett sakta duggregn hade fallit hela förmiddagen, så att ingen åtminstone kunde klaga öfver en brännande sol. Men fukt hade vi i dess ställe, icke endast ofvanefters utan äfven på vägen, som ställvis gick öfver kärr och nästan hela sträckan öfver fuktig mark. Grundligt genomblötta nådde vi omsider Mankala, men knapt hade vi angripit de iordningställda potatisgrytorna och filbunkarna, innan alla svårigheter voro glömda och skaran igen vid godt mod att draga vidare; vi hade numera blott ett kort stycke till forsarna, detta mål piggade upp äfven våra yngsta kamrater, nioåringarna, hvilka för öfrigt stått sig väl.

I fem tätt på hvarandra följande forsar bryter älfven vid Mankala sin väg genom åsen, som här hoptränger vattenmassan mellan brantstupande bärgväggar. På den yttersta randen af den östra strandklippan gick vår väg, till höger om oss, rakt under fötterna brusade forsen och till vänster stängdes vägen af den ytterligare stigande bärgsslutningen och skogen på denna. Vi voro åter hänvisade till gåsmarschen

och i långsam, försiktig takt defilerade truppen förbi det farliga stället. Nedanom den sista och tillika den största af forsarna gjordes halt på en klipplatå vid stranden, ifrån hvilken den mest hänförande utsikt erbjöd sig upp mot de skummande forsarna och nedåt öfver den lugna floden. Alla voro lyckligen på säker grund, intrycken af det storslagna naturskådespelet hade rikligt lönat förmiddagens alla mödor.

Efter en kort vandring genom skogen, nådde vi en ordentlig körväg. Instruktioner gåfvos och all slutentågordning upplöstes, enhvar fick sköta sig på egen hand. „Dåne lik“ höll väl skaran ett ögonblick samlad, men när sången slutat, växte afståndet mellan förtruppen och den absoluta eftertruppen, kommenderad af en stadig „magister“, som hade fått det ansvarsfulla värfvet att bringa äfven de tröttaste till säkert mål.

Omsider hade alla hunnit till Kauramaa, där en af Kymmene flötningsbolag beredvilligt till vårt förfogande stäld ångbåt, dagen till ära prydd med björkar, låg under full ånga. Ett par timmar senare kastades ankare vid Oravala och vi fördes i land af en flottilj från stranden utsända båtar. Vi hade nått målet för dagen och hälsades välkomna i tre af kamraternas hem. Medvetandet af att alla ansträngningar för dagen voro afslutade och att morgondagen icke fordrade mycket af krafterna, satte åter lif i spelet. Sedan en värmande kopp thé intagits var leken snart i full gång, tills ändtligen kommando gafs att krypa till kojs.

Vårt nattkvarter var här inredt i en rymlig ria. I långa rader var riklig halm utbredd på golvet och öfver de kärfvar, som bildade hufvudgårdet, lakan utbredda; andra sängkläder erfordrades ej, då enhvar hade nog med sin egen plaid till täcke. Dessa enkla bäddar voro icke något nytt för oss; flertalet hade re-

dan under föregående år på liknande färder pröfvat sådana, nybörjarena åter hade tvänne nätters erfarenhet om dem, så att inordnandet af enhvar på sin plats denna gång gick hastigt, isynnerhet som dagens strapatser gjort hvilat efterlängtat.

Försedda med sina packningar samlas alla utanför rians dörr, och uppropet börjar. Först inläppas de yngste i sofgemaket, där en „magister“ tar emot dem och radar in den ena efter den andra i det aflägsnaste hörnet af det vida rummet; efter 8 à 10 gossar följer åter en magister såsom lugnande gräns mellan två flockar, och så fortgår det tills de äldste placerats. Afklädningen går hastigt, kläder och packning placeras vid bäddens fotända, skorna, de viktigaste plaggen på en vandring, slås på läst genom att fullproppas med hårdpackad halm eller torrt hö, sjuka fötter smörjas och omlåstras — och inom kort ligger enhvar insvept i sin plaid på den mjuka bädden. Dessa rustningar till natten göras naturligtvis under prat och glam, men småningom dör larmet bort och redan innan de siste äro i ordning, herskar sömnen där borta bland de yngste. Omsider äro alla på sina platser; en och annan orostiftare söker väl ännu publik för sina kvickheter, tills äntligen ledaren med ett „se så, nu är jag färdig, god natt gossar“ ger tillkänna att dagen är slut och softiden inne.

Den första kvällen på en skolvandring går det icke lika lätt att afblåsa dagen. Alt är då ännu så

alldeles nytt, kamraterna ha mycket att förtälja för hvarandra från sina första sommarveckor och behovet af hvila är icke känt; sömnen blir icke håller intensiv, och följande morgon förklarar mera än en med största bestämdhet att han ej als sofvit på hela natten. Motsatsen kan väl ofta bevisas, men i hvarje fall är det visst, att man redan den andra aftonen förstår nödvändigheten af vissa allmänna ordningsregler, och den tredje fogar sig enhvar själfmant efter de bud, som gifvas. Känslan af plikt mot nästan lika mycket som tanken på egen trefnad har af den ystra hopen gjort en strängt disciplinerad trupp.

Det officiella uppvaknandet sker åter vid ledarens morgonhälsning, hvilken tillika är signal till uppstigning. Kläder och packning tagas på armen och så bär det af till närmaste strand, där toalett göres efter ett uppfriskande bad.

Fullrustade och vid godt mod stodo vi färdiga till uppbrott från Oravala. Vid morgonuppropet hade ingen rapporterats sjuk trots regn, väta och ansträngningar under gårdagen. Rundlig natthvila hade stärkt krafterna, solen sken åter varm och klar, lifvande allas sinnen. Med ett niofaldigt hurrah, vår sedvanliga lösen, tackades för njuten gästfrihet, och skaran satte sig i gång.

Den svåraste delen af resan var nu tillryggalagd. Under gemensamma fröjder och mödor hade alla element i truppen, stora och små, lärare och elever, förts

närmare hvarandra, sammanslutningen till ett helt var fullständig; man hörde ej mera den under de första dagarna ofta upprepade frågan „är den eller den med“, man visste nu, hvilka kamrater man hade i sällskapet och i ständigt växlande grupper sågs skaran draga fram; partibildning och kottoriväsande kunde icke spåras, det var ett enda stort kamratskap på vandring. Stämningen var i oafbrutet stigande. Än fick en uppsluppen glädtighet öfvertaget, än åter en allvarligare och djupare känsla; endast för en dåsig liknöjdhet fanns icke rum. Icke ens den eljes föga lifvande luften i folkuppfyllda och varma järnvägskupeer lyckades kväfva fröjden, där vi på färd från Harju station vid Savolaksbanan rullade af söderut till Ingerois; „ja en blomma är glädjen“ ljudet från vagnarna så starkt och öfvertygande, att någon motsägelse icke kunde komma i fråga. Och glädje rådde inom den sorgfria hopen.

Vi hade besett Ingerois, gästade det minnesrika Anjala, från Wredeby gjort en tur nedåt Kymmeneälf till de vackra strömmarna vid Ahvis, genom ödslig skogsbygd tågat vidare till Högfors, Karhula och Kyminsuo, älfvens utlopp i hafvet, med ångbåt fortsatt till Kotka, och ännu egnat en dag åt stadens omgifningar: Kymmenegård, Kymmenekloster och Langenkoski, och voro nu färdiga med vårt program. En vecka hade gått sedan vi brutit upp från Lahtis, en vecka rik på intryck. Mycket var det vi sett och lärt känna. Den yttre in-

fattningen utgjordes af Kymmeneälfdal, flodens geografiska område i dess lopp från Päijänne till hafvet. Men inom denna ram hade vi mött bilder från olika områden, industrin, framkallad af skogarnas produkter och vattenkraften i de talrika forsarna, historiskt minnesvärda ställen, hvilka gifvit anledning till skildringar från gångna tider, deras strider, förhoppningar och pröfningar.

Den sista aftonen var kommen; vi hade samlats i vårt högkvarter i den till vårt förfogande vänligen upplåtta folkskolan. Följande dag skulle vi skingras enhvar åt sitt håll. Ännu en gång ljödo våra kärvordna sånger och vi genomlefde stämningarna från den gångna veckan. Och genom dem gick som en varm ström tacksamheten mot alla dem, som gjort vår färd till hvad den blifvit, en ljus sommardag.

ANVISNINGAR OCH RÅD.

Fotturer i Finland.

Vandringsmannen är den anspråkslösaste af alla turister, men tillika den mest oberoende. Rätt utrustad, tynges han icke af omsorger om annat än sig själf; han hindras ej af en tung tross, utan kan fritt länka sina steg, hvart hälst han önskar. Och denna frihet öppnar för honom alla områden, som kunna locka turisten, men därtill ännu de undanskymda bygder, hvilka icke genomskäras af de allmänna, bekväma stråkvägarna. Det kan väl invändas, att han genom sitt långsammare fortskaffningssätt icke skall medhinna en lika omfattande tur, som på samma tid kunde göras med anlitande af ett annat trafikmedel. Men om han äfven nödgas begränsa området för sin färd, skall han i den omedelbara beröring han vinner med natur och folk hafva rikligt vederlag. Det är icke endast döda taflor han ser för sig upprullas, utan det lefvande lifvet i dess växlande former, och det han sett och lärt känna, har han funnit genom egna ansträngningar, intrycken från resan blifva lifligare, de komma att kvarstå i minnet långt efter det ränseln kastats från ryggen, de äro en själfförvärfvad egendom och därför dyrbara. Den

som vill lära känna sitt land och sitt folk, och detta är en medborgerlig plikt, bör för att få en rätt syn på alla förhållanden ikläda sig vandringsmannens skepelse.

Den sanne turisten till fots är icke sportsman. Han kan således icke bindas af ensidiga regler och fixa idéer. Han börjar därför icke sin resa med ett beslut att aldrig på sin färd anlita ångbåt, järnväg eller till och med häst. Tvärtom vet han att draga nytta af en snabb förflyttning från en ort till en annan, om den mellanliggande sträckan erbjuder mindre af intresse än näjderna kring dessa orter. Vandringsmannen blir härigenom icke en särskild typ af turister, utan den praktiska resenären, som är rustad för alla mötande förhållanden och som utan omgångar och långa förberedelser kan lämna en ångbåt eller ett bantåg för att göra en sidotur till lockande trakter. Han är den oberoende turisten. Och oberoende är det första och sista vilkoret för att en lusttur skall skänka det man med en sådan afser, rekreation.

Härtill kommer ännu att turisten i vårt land ofta rent af är nödsakad att trygga sig till egen kraft, om han vill fullfölja en utstakad rundresa. En blick på Finlands kommunikationskarta visar huru de skilda trafiklederna, beroende af landets geografiska förhållanden, ordnat sig i särskilda komplexer, hvilka merändels sakna direkta sammanbindningslinjer. Ladoga bildar ett sådant område, Saima vattnen ett annat, Päijänne systemet ett tredje, o. s. v. Vill man då i ett sam-

manhang och utan upprepning af en tur eller utan stora omvägar på en och samma resa besöka flere af dessa områden, är man hänvisad till att öfver land söka sig fram från det ena till det andra. För att då fritt kunna välja sin väg, böra alla band, som tvinga in i ett bestämdt spår, lösas, och härvid har turisten till fots åter alla fördelar på sin sida.

De i det följande gifna anvisningarna och råden äro således afsedda icke blott för den egentliga vandringsmannen, utan för hvarje turist, som icke vill bindas af några hinder på sin färd och som fritt vill kunna utstaka sin rout.

Den första frågan, då man besluter sig för en lusttur, är själfallet den: hvart skall jag resa? Uppgörandet af reseplan måste alltid bero af en mängd tillfälliga omständigheter, så att några bestämda anvisningar icke kunna gifvas. Den vane turisten skall med karta i handen lätteligen själf kunna utvälja ett område för sin forskningsfärd. Såsom en allmän regel må dock framhållas, att man ingalunda behöfver frukta för att draga sin linje äfven genom trakter, där kartan icke upptager allmänna vägar; från by till by leder alltid åtminstone en smal stig, och för färd öfver sjöar erhålles båt. Äfven de bästa tillgängliga kartor öfver landet äro dessutom mycket bristfälliga, odlingen är i de flesta trakter tätare än kartorna utvisa och nya vägar finnas mångenstädes, där de upptaga en orörd ödemark.

Till en allmän ledning vid val af rout för en vandring må följande kortfattade anvisningar finna plats. De upptaga förslag dels till omfattande, allmänt orienterande rundresor i landet, dels till kortare turer med syfte att lära känna ett särskildt, begränsadt område.

A. *Omfattande turer.*

1. Den i kapitlet „På sommarvandring“ (se sid. 1) beskrifna turen. Från Viborg längs Saima kanal till Rättijärvi, hvarifrån till fots genom Jääskis till Imatra och vidare genom Parikkala till Punkaharju och Nyslott; med ångbåt till Leppävirta, Kuopio och Tuovilanlahti; till fots västerut genom Pielavesi, Viitasaari och Saarijärvi till Jyväskylä och vidare genom Petäjävesi till Keuru, hvarifrån dels sjövägen dels till fots söderut genom Ruovesi till Tammerfors och Tava-stehus (Se nedan B. 3—6 sid. 68).

2. Såsom 1 till Jyväskylä, hvarifrån öfver Päijänne till Heinola och vidare längs Kymmeneälf till Kotka såsom B. 7 sid. 69.

3. Såsom 1 till Parikkala, hvarifrån landvägen till Kronoborg; tur till Valamo och Sordavala; öfver Ennäkänniemi och Kesälaks till Nyslott; fortsättning enligt 1 eller 2.

4. Från Viborg längs Saima kanal till Rättijärvi; vandring till Imatra och därifrån till Jääskis; båttur längs Vuoksen till Kexholm, antingen hela vägen (hälst) eller delvis t. ex. till S:t Andre, hvarifrån dels land-

vägen (till Sirlaks) dels med båt till Räisälä och Kexholm; tur till Valamo o. s. v. som 3; från Nyslott sidotur till Punkaharju och sedan vidare enligt 1 eller 2.

5. Från Viborg till Kuopio enligt 1, 3 eller 4; med ångbåt från Kuopio till Iidensalmi, hvarifrån till fots till Kajana; med ångbåt öfver Uleåträsk till Vaala, båtfärd utför Uleälf till Uleåborg.

6. Från Viborg till Nyslott enligt 1, därifrån med ångbåt till Joensuu och vidare uppför Pielisälf och öfver Pielisjärvi till Nurmis (en sidotur till Koli höjderna vid Pielisjärvis västra strand får härvid icke försummas). Till fots från Nurmis genom Sotkamo till Kajana (en del af färden kan utbytas mot båtfärd); fortsättning enligt 5 till Uleåborg.

7. Från Viborg till Sordavala enligt 3 eller 4, hvarifrån till fots genom Ruskiala, Tohmajärvi och Kihatelysvaara till Joensuu. Fortsättning öfver Nurmis och Kajana till Uleåborg enligt 6 och 5.

8. Om turerna 5, 6 och 7 påbörjas någon af de första dagarna i Juni, medhinner en utvidgning af programmet med en midsommarfärd från Uleåborg till Aavasaksa; ångbåt bör då anlitas för sträckan från Uleåborg till Torneå, hvarifrån till fots till resans mål.

B. *Kortare turer.*

I den af Turistföreningen utgifna resehandboken „Reseruter i Finland“ ingå utförliga program för särskilda turer, visserligen uppgjorda för en snabbare resa

än vandringsmannens, men likväl omedelbart användbara äfven för honom. Med hänvisande till denna för hvarje resenär outhärliga hjälpreda, upptagas här endast några allmänna antydningar om olika områden för lönande turer.

1. Tur till Västra Nyland, förnämligast trakterna kring Lojo sjö, Pojoviken och Ekenäs.

2. Tur till skogsbygderna mellan Nylands och Tavastehus län, antingen i sammanhang med B. 1 eller ock med någon station på Tavastehus banan (Turengi) till utgångspunkt och någon station på Åbo banan (Koivisto) till slutpunkt, i enlighet med kapitlet „I skogsbygder“ ofvan sid. 34.

3. Tur till området mellan Tavastehus och Tammerfors med Sääksmäki, Pälkäne och Kangasala som hufvudmål.

4. Turen B. 3 utvidgad med färd till Ruovesi och Keuru.

5. Turen B. 3 utvidgad med färd till Nokia, Karkku och Tyrvis.

6. Rundresa i de i B. 3, 4 och 5 nämnda trakterna. Från Tavastehus dels med ångbåt, dels till fots genom Sääksmäki, Pälkäne och Kangasala till Tammerfors; med järnväg till Kolho station vid Vasa banan, tur till Keuru och tillbaka till Mänttä och Filppula, med ångbåt till Ruovesi, lönande sidotur till Virdois. Från Ruovesi med ångbåt till Murole och Toikko i Keuru; skogsvandring till Ikalis eller Tavastkyrö, och

vidare till Karkku och Tyrvis, hvarifrån med båt öfver Rauta- och Kulovesi till Siuru (på gränsen mellan Åbo och Tavastehus län); vandring genom Birkkala förbi Nokia till Tammerfors.

7. Tur genom Kymmene älfdal. Från Lahtis med ångbåt öfver Vesijärvi till Heinola; fortsättning enligt anvisningarna i kapitlet „På skolvandring“ sid. 51. Från Kotka utfärd till Hogland (jmf. kapitlet „I nytt sällskap“ sid. 44).

8. Tur från Viborg till Imatra, Punkaharju och Nyslott såsom A. 1 sid. 66.

9. Rundresa i Östra Finland från Viborg till Ladoga näjderna och till Nyslott såsom A. 3 sid. 66.

10. Rundresa i Östra Finland från Viborg, längs Vuoksen till Ladoga näjderna och vidare till Nyslott såsom A. 4, sid. 66.

11. Rundresa i Östra Finland från Viborg till Ladoga näjderna; från Sordavala till Joensuu antingen enligt A. 7, eller ock från Sordavala genom Ruskiala till Puhos och vidare med ångbåt till Joensuu eller Nyslott.

12. Rundresa i Östra Finland såsom B. 11 till Sordavala, hvarifrån genom Impilaks, Suistamo, Korpi-selkä och Ilomants till Koidaälf; utför denna i båt till Pielisälf. Fortsättning med ångbåt till Joensuu, enligt B. 13.

13. Tur genom Östra Karelen från Sordavala till Joensuu. Från Sordavala till Kirjavalaks och vidare

öfver Ristijärvi till Pötsövaara, hvarifrån på obanade vägar till stranden af Leskelä å, längs hvilken till Jänisjärvi. Försättning öfver sjön till Anoniemi, och vidare till Värtsilä, hvarifrån till fots på ödemarksvägar genom Korpiselkä och Ilomants upp till Lylykoski vid Koidaälf. Härifrån med båt utför den forsrika älfven till Uimaharju vid Pielisälf. Med ångbåt till Joensuu eller ock vidare enligt B. 14. — Denna färd är visserligen mödosam, men skänker riklig omväxling: i söder Ladoga Karelens härligaste partier, från Jänisjärvi till Koidaälf den djupaste ödemark, och slutligen i Koida talrika, vilda forsar, bland hvilka särskildt Kuusamo och Pamilokoski må nämnas. Många af forsarna kunna befaras med båt.

14. Tur från Joensuu till Nurmis. Denna sträcka göres vanligen direkt med ångbåt. Emellertid bör turisten afbryta turen med afstickare till Pamilokoski i Koidaälf och till Koli höjderna vid Pielisjärvis västra strand i Juuka socken.

a) En tur till Koida älf anträdes antingen vid Eno kyrka, hvarifrån till fots till Lylykoski vid älfven; fortsättning enligt B. 13, eller ock vid Uimaharju litet högre upp i Pielisälf, hvarifrån till fots längs skogsstigar till Pamilokoski; härifrån tillbaka med båt utför Koidaälf till Pielisälf. (På denna sträcka passeras Siikakoski, som kan befaras i båt.) Hvardera dessa turer äro att rekommenderas endast åt vane turister, hvilka icke sky allehanda besvärligheter.

b) En tur till Koli höjderna kan ofta bekvämt göras med ångbåt ända fram. Står emellertid icke direkt lägenhet till buds, uppnås Koli lämpligen med rodd öfver Pielisjärvi från Läpikäytävä på sjöns östra strand, där alla ångbåtar på dessa vatten stanna. Koli uppnås äfven till lands från Ahvenis landningsbrygga vid Pielisälfs utflöde från Pielisjärvi. Vägen, 40 km, går förbi det vackra Herajärvi, hvarifrån endast en dålig skogsstig för till Koli.

Utrustning för långfärd.

☞refnaden på en långfärd är i väsentlig mån beroende af en ändamålsenlig utrustning, hvarför all omsorg bör egnas däråt. Utrustningen har att uppfylla många villkor: den bör vara bekväm på vandring, lika mycket afpassad för vackert väder som för köld, blåst och regn, för vistelse i städer och på ångbåtar som för lifvet i den undanskymda landsorten; den bör vara lätt att bära, hållbar samt slutligen enkel att tvätta och reparera. För att kunna åstadkomma en ekipering, som tillfredsställer alla dessa fordringar, måste turisten till fots genast afsäga sig alla anspråk på att under sin färd uppträda som den elegante sällskapsmänniskan, ty i packningen är icke rum för annat än det för vandringsmannen oundgängliga. Men en lämplig utrustning tillåter äfven denna inskränkning. Och turisten behöfver icke fästa afseende vid allehanda konventionella former och fördomar och „hvad folk skulle säga“ om han är klädd si eller så. Han rör sig fritt under alla omständigheter och förblir hvad han är, turist.

Här nedan meddelas ett efter dessa grundsatser och med ledning af praktisk erfarenhet uppgjort för-

slag till utrustning för turisten till fots, såväl den manliga som den kvinliga.

Beklädnad. a) *För manlig turist:* Flanellskjorta med bekväma ärmlinningar och bred, nedviken, fastsittande krage, under hvilken kravatt knytes; färg efter behag, dock icke någon ömtålig kulör; med hänsyn till oundviklig krympning af väta tages skjortan vid, särskildt böra ärmarna göras tillräckligt långa. Rock i kavajsnitt och vida knäbyxor af godt ylletyg, som icke är ömtåligt för väta. Både rock och benkläder böra förses med så många fickor som möjligt. Väst kan umbäras, dock är den ofta, t. ex. på sjöfärder, väl till pass. Långa mörkblå eller svarta ullstrumpor. Om skodon nedan. Underbenkläder, jämväl i knäbyxesnitt, hälst af linne. Till öfverplagg en tjock, mjuk plaid, hvilken tillika användes såsom täcke. Särskild öfverrock eller regnrock är opraktisk. Den lämpligaste hufvudbonaden är en lätt, mjuk filthatt.¹⁾ En fotsid nattskjorta.

Af gångkläder erfordras endast en omgång, af flanellskjortor och underkläder däremot till ett ombyte; ett större förråd är öfverflödigt, då byke lätt anordnas under färden. Strumpor och näsdukar dock rikligare.

Anm.: Till skydd för mygg må, om den för öfrigt bekväma och lätta knäbyxekostymen användes, ett par

¹⁾ Särskildt må en s. k. „ullstump“ rekommenderas; sådan erhålles t. ex. från Wecksells hattmagasin i Helsingfors till ett pris af 4 mk.

af lätt och tunt linnetyg gjorda damasker medtagas, för att vid behof dragas öfver strumporna.

b) *För kvinnlig turist.* Blus och kort, enkel kjol af flanell eller annat mjukt ylletyg. Att knäppas öfver blusen en tröja af mjukt och för väta icke ömtåligt ylletyg. Underkläder till endast ett ombyte, då byke lätt anordnas under färden. Näsdukar och strumpor rikligare. Alla plagg böra vara välsittande, bekväma och så fästade att de icke hindra en fri rörelse. Ullstrumpor. Om skodon nedan. Öfverplagg och hufvudbonad såsom ofvan för manlig turist. Därtill, om så befinnes önskligt, en tunn, lätt gummiregnkappa. Fotsid nattkostym.

Skodon. Snörkängor af mjukt, för väta icke ömtåligt läder (kalfskinn), så höga att de nå öfver fotknölarna; dubbla sulor, låga, breda klackar. Sulorna få icke stiftas, utan böra sys; de böra tagas bredare än skon, så att de vid gång på skarpa stenar skydda öfverlädret för rifning eller skafning. Kängorna böra väl ingås förr än färden anträdes.

Oanvändbara äro höga stöflar, likaså låga skor, i hvilka sand och småsten samlas. Knäppkängor böra likaså undvikas, då de icke tillåta att lämpa kängans vidd efter omständigheterna; de tränga ofta, då foten ansträngas.

Förutom de egentliga vandringskängorna hör till packningen ett par lätta skor att användas vid raster.

Särdeles lämpliga äro ett par pjeksskor med vidsydda helsulor.

Öfriga tillbehör. En grof badhandduk. Tvål. Sytillbehör för reparation af kläderna; garn till stoppning af strumporna. Tändstickor. Puukko i sidan. Kompass. Kartor (landtmäteristyrelsens kartblad, skurna i fickformat, uppfordrade på lärft eller ock Turistföreningens kartbok). Turistföreningens resehandbok. Häftplåster, något helande plåster, linnelappar eller antiseptisk vadd; en burk vaselin eller lanolin. Kinin och opium (att användas efter läkares föreskrift).

Ränseln. Den första fordringen på en god ränsel är att dess tyngd vid bärandet jämnt kan fördelas på båda skuldrorna och att den i högsta möjliga grad tillåter en fri rörelse. Det af nybegynnaren och af fruntimmer ofta använda sättet att bära packningen med en rem öfver ena axeln är på en långfärd olämpligt; dels tvingar den ojämna belastningen kroppen till en sned ställning, dels kommer den vid ena sidan hvilande packningen för hvarje steg i en svängande rörelse, som i längden tröttar, eller ock bindes den ena armen för att hindra denna rörelse. Den mest praktiska formen har således en ränsel, som bäres på ryggen. Detta gäller icke mindre om den kvinliga än den manliga turistens ränsel. Vid konstruktion af en sådan har man att gifva akt uppå följande omständigheter: bärremmarna böra vara breda och mjuka, så att de icke skära in i skuldran eller under armarna;

de få icke hemma en fri andning och således icke gå i kors öfver bröstet; de punkter, där remmarna angöras vid själfva packningen, få icke vara rörliga i förhållande till hvarandra, hvarje glidning af remmarna eller ändring af packningens form tröttar och vållar hinder; packningen får icke med en mjuk och hettande yta beröra ryggen. Oberoende af dessa bestämningar har man ännu att ställa vilkoret att ränseln väl skyddar packningen för väta och icke i sig själf är tung.

Till ledning vid förfärdigandet af en god turist-ränsel meddelas här nödiga anvisningar.

Underrede. För att uppfylla den första gruppen af dessa fordringar, plär en god turistränsel vara försedd med ett mot ryggen hvilande underrede af trä. Detta består af två tunna ribbor, hvilka vid bärandet hvila mot ryggen. Dessa, hvilka i det följande kallas längdribbor, sammanbindas med tvänne tvärribbor. På sid. 78 gifvas afbildningar af ett trä-underrede till ränsel, och på sid. 79 de vid hopsättning af ett sådant bestämmande måtten. Härvid upptagas tvänne storlekar: I till ränselunderrede för en fullvuxen man, II för kvinlig ränselbärare och ungdom. Alla mått utsättas i centimeter.

Det lämpligaste virket är ek eller en, dock kan äfven björk användas.

Längdribborna *ADBC* äro något svängda, såsom af profilirningen framgår; den största svängningen är vid *G*, tätt ofvanom punkten *B*. Den öfra tvärribban *AA* är rak, den nedra *ECCE* åter svängd med den största svängningen vid *F*.

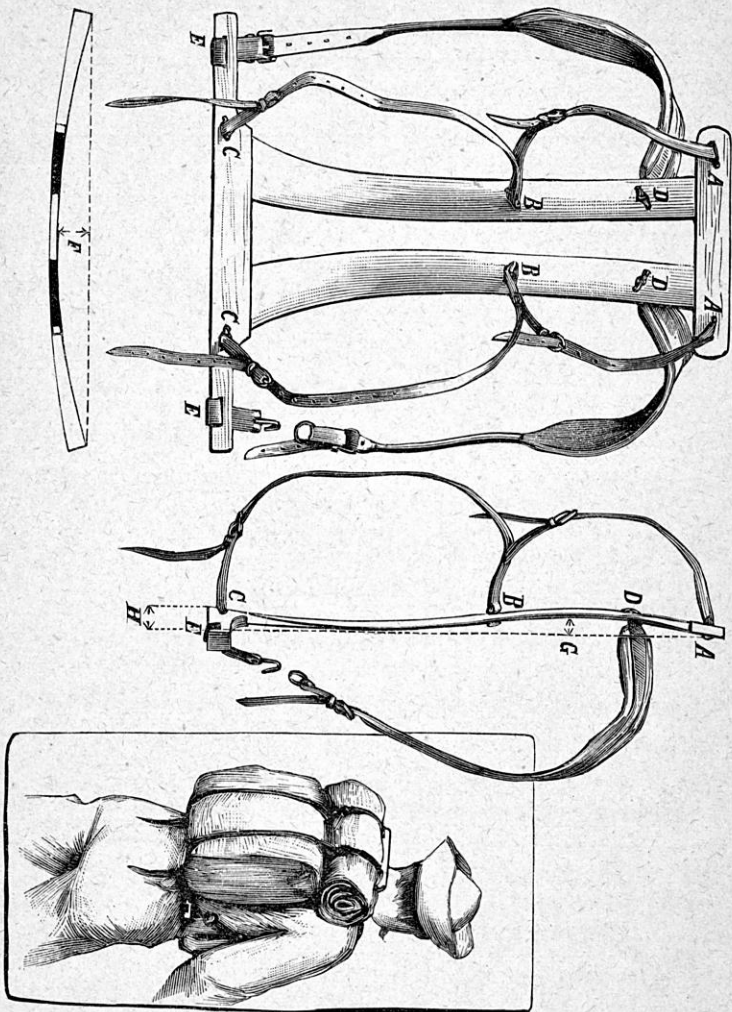
Virkets tjocklek är 1 cm; dock böra de från *C* mot *E*

afsmalnande ändorna af den nedra ribban göras gröfre, 1,5 cm. Längdribborna infällas i tvärribborna i för ändamålet gjorda tapphål. Sedan ribborna behörigen hopfogats (med användning af träpluggar, icke spik), afrundas alla skarpa kanter, hvarvid särskildt längdribborna kunna betydligt aftäljas, så att deras största tjocklek icke öfverstiger 0,8 cm.

För vidfästandet af remmarna (på de i tabellen å sid. 79 markerade ställena) användas starka smala läderremmar, med hvilka de egentliga bärremmarna fastknytas. För hvarje sådan bindrem göras i ribban tvänne hål i bredd på ett afstånd af 1,8 cm från hvarandra. För den vid *E* fastgjorda remmen kan dock ett bredt hål göras, genom hvilket remändan drages, hvarefter den fastsys, så att den i en ögglä omsluter en del af ribban.

Hvardera bärremmen består af en längre del, som fästes vid *D*, och en kortare del, som fastsys (på sätt ofvan antydts) vid *E*. På den vänstra sidan förenas dessa delar med ett spänne, fästadt vid den kortare delen af remmen; på den högra sidan förses denna del med en hake, medan den längre slutar med en ring såsom äfven af fig. synes. Genom denna anordning möjliggöres ett snabbt borttagande af ränseln. Den längre delen af hvardera bärremmen bör vara 55 å 60 cm lång, den kortare 8 cm. För att kunna förändra remmens längd, bör den längre delen på vänstra sidan vara försedd med tätt belägna hål, afpassade för hopkoppling med den kortare delens spänne; på den högra sidan bör nyssnämnda hophakningsring jämväl vara flyttbar, så att remmarna städse kunna bringas till samma längd.

Vid underredet fästes den egentliga ränseln så, att dess undre kant hvilar mot den nedre tvärribban medan den öfre når upp mot punkten *D*. Ofvanom ränseln inspännes plaiden medels särskilda remmar.

Ribbornas dimensioner i centimeter.

Ribbor:	Bokstäfverna hänföra sig till omstående fig.	Storlek I	Storlek II
Öfre tvärribban	Längd mellan yttersta ändar . .	22	18
	Bredd	3	3
	Virkets tjocklek	1	1
Nedre tvärribban	Längd mellan yttersta ändar . .	41	35
	Bredd vid <i>C</i>	3,6	3,3
	” ” <i>E</i>	2	2
	Virkets tjocklet vid <i>C</i>	1	1
	” ” ” <i>E</i>	1,5	1,5
	Svängningens djup vid <i>F</i>	3	2,5
Längd ribborna	Längd mellan tvärribbornas inre kanter	42	35
	Bredd vid <i>B</i>	4	3,7
	Virkets tjocklek före kanternas afrundning	1	1
	Tjocklek vid <i>B</i> efter afrundning	0,7	0,7
	Svängningens djup vid <i>G</i>	1,5	1,4

Mått för hopfogning af ribborna och för bestämmandet af remmarnas vidfästningspunkter. Måtten i centimeter.

Storlek	Bokstäfverna hänföra sig till omstående figurer						
	<i>A-A</i>	<i>C-C</i>	<i>E-E</i>	<i>A-D</i>	<i>D-B</i>	<i>B-C</i>	<i>C-E</i>
I	18	19	35	7	10	29	8
II	15	16	28	6	8	24	6

Då emellertid en sådan fast ränsel, förfärdigad af ett tjockt, vattentätt material är tung och därtill på en kort tur erbjuder ett vida större utrymme, än som erforderligt är, må en annan anordning af ränseln rekommenderas.

För packningen anskaffas trenne små påsar af vattentätt tyg, t. ex. gummityg. I en af dessa instufvas den del af utrustningen, som dagligen behöfves, i en de till ombyte af sedda kläderna och i den tredje slutligen öfriga effekter. Påsarnas storlek bestämmes efter hvars och ens behof, förslagsvis må följande mått nämnas; en 40 cm lång och (utplattad) 20 cm bred (för reservkläderna) de öfriga lika breda, men endast 35 cm långa.

Dessa påsar packas och hopsnöras hvar för sig. Till ett gemensamt omhölje för dessa förfärdigas af tunn segelduk eller starkt lärft en väska, 42 cm bred, 30 cm hög och så vid, att den packad är ungefär 15 cm tjock. Denna väska eller säck, som hopsnöres med spännen och remmar eller knytband, angöres vid underredet med de i fig. sid. 78 mellan *B* och *C* dragna remmarna. Plaiden spännes därefter öfver denna väska medels remmarna mellan *A* och *B*. Dessa båda par af remmar äro så anbragta, att de, fästade vid längdribborna i punkten *B*, äro sammansydda på en sträcka af ungefär 8 cm, hvarefter de dela sig med en längre del, 65 à 70 cm, nedåt mot *C*, hvarifrån ett kortare stycke med spänne kommer till mötes, samt en kortare med spänne försedd del uppåt mot *A*, hvarifrån en längre del, 35 cm, kommer till mötes.

Fördelarna af denna anordning ligga däri, att den yttre, omhöljande lärftsväskan är lätt och kan hopsnöras till minsta erforderliga omfång. Vidare kan man för en kortare sidotur undvara ränseln, då den för denna tur behöfliga utrustningen kan inrymmas i en enda af de tre små påsarna, hvilken lätt medtages.

Då gummipåsarna äro vattentäta, behöfver lärftväskan icke vara det. Men önskas att den äfven skall hafva samma egenskap, ernås detta lätt genom att dränka den färdiga väskan i kokad linolja.

I lärftsväskan få reservskorna och badhanduken godt rum jämte de vattentäta påsarna.

Allmänna regler.

Resplanen bör icke i alla enskildheter bestämmas på förhand, utan endast i sina allmänna drag. Turisten måste städse förbehålla sig full frihet att handla efter omständigheterna.

Sällskap bidrager till trefnaden, om det är godt. Därför må endast väl bepröfvade kamrater bilda vandringsbolag. För tillfälliga turer eller kortare sträckor på en långfärd må dock anslutning till nytt sällskap icke undvikas, ofta kan man härigenom vinna mycket nöje. Frihet att när som helst lösgöra sig från sällskapet måste dock förbehållas.

Tid och hastighet. Om den för en tur anslagna tiden är skarpt begränsad, bör det område, som skall genomresas, icke tagas vidlyftigt, ty skyndsamhet förtar nöjet af en lusttur. Hastigheten på en fotvandring kan i medeltal uppskattas till 30 km per dag. Gäller det ilmarscher, kunna ända till 40 à 45 km dagligen göras af vane fotgängare, äfven flere dagar efter hvarandra.

Reskostnaderna kunna på vandring beräknas till 1 à 1½ mark om dagen. Anlitas rodd, ökas utgifterna. Likaså äro kostnaderna i städer och på ång-

båtar betydligt högre. Kassan bör alltid förses med tillräckligt småpenningar. Betala aldrig med jämna penningar, då en sedel kan växlas. — Passeras städer under färden, är det lämpligt att placera en del af kassan i bankanvisningar, så att öfverhöfvan stor kontant kassa icke tages med på resan.

Indelning af dagen. Såsom en allmän regel gäller att, om långa sträckor skola medhinnas, fördela dagsmarschen så, att ungefär en tredjedel göres om morgonen och resten på eftermiddagen och aftonen; middagstimmarna böra, isynnerhet soliga dagar, egnas åt hvila. Vid vanlig hastighet och då en trakts märkvärdigheter skola beses, afpassas vandringen efter de tillfälliga förhållandena.

Dieten på en fotvandring i vårt land rättas efter förhållandena. Som en regel må gälla, att utan knorrande hålla tillgodo med det som bjudes och äta allt som smakar. Egen proviant har man svårt att bära med sig, dock bör té alltid medfölja i ränseln. Vid uppbrott från ett rastställe tages alltid en brödbit och möjligen ett par ägg i fickan; med denna vägkost gör man sig oberoende, äfven om vägen är lång till nästa gård.

Vandringsmannens värsta plågoande är törsten, men för att betvinga denna är återhållsamhet nödvändig. Att dricka vid hvarje källa är fördärfligt och hjälper endast för ögonblicket. Motstår man begäret att läska sig med dryck de första dagarna, så viker

törsten småningom. Om aftnarna må man efter slutad vandring dricka sitt lystmäte och rekommenderas särskildt varmt té. Såsom ett läskmedel må citroner medtagas i ränseln; en half citron är nog att släcka törsten för en lång tid.

Fältflaska bör en god fotvandrare aldrig äga. Han bör under inga omständigheter minska sina krafter med intagande af starka drycker; öl i måttliga kvantiteter må han dock unna sig.

Vägvisare bör endast i yttersta nödfall anlitas. Det är mera behag i att själf leta sig fram, äfven med utsikt till små irrfärder, än att tanklöst föras af en annan. Karta och kompass lämna i förening med förfrågningar om vägen i de flesta fall nödig ledning.

Nattkvarter bör i en gård, hvars snygghet är tvifvelaktig, hellre väljas i en lada eller en boda, än inom hus. Nödgas man dock stanna inom hus, är en bädd af halm på golfvet att föredraga framför en sängplats. Fullständig nattoalett bör alltid göras, äfven om man har sitt sofgemak i en lada; hvilat är icke tillfredsställande, om man ligger klädd.

Bad bör tagas minst en gång om dagen.

Fötternas vård bör egnas all omsorg. Redan innan resan anträdes böra fötterna härdas. Detta sker genom att hvarje afton tvätta dem med tvål och vatten (i händelse man icke dagligen badar), och väl torka dem; hårda ställen af huden ingnidat efter tvagningen med vaselin eller lanolin. Samma regel gäller under

vandringen. Uppkomma blåsor, sticker man en nål med en tråd genom blåsan, vätskan sipprar då ut, och tråden, som får sitta kvar, håller kanalen öppen; denna operation kännes knappt. Uppkommer ett skafsår, bör detta hållas rent, ingnidas med zinksalva och täckas med en linnelapp. Dagligt ombyte af strumpor bidrager till att hålla fötterna friska.

Skodonen få ej smörjas genast före begagnandet. Äro de genomvåta, böra de icke torkas vid stark hetta, utan småningom. Till undvikande af krympning är det lämpligt att fylla dem med hafre, som väl tillpackas. Står icke hafre till buds, användes torrt hö eller halm. Om skorna på detta sätt slås på läst om aftonen, äro de följande morgon fullt användbara.

Byke anordnas så ofta som möjligt. Tvätt af ylle bör, till undvikande af klädernas krympning, öfvervakas.

Packningens vikt. Vikten af fullpackad ränsel jämte plaid får icke öfverstiga 7 kg för fullvuxen manlig turist och 5,5 kg för kvinnlig turist och ungdom.

Turistföreningens publikationer.

—== Säljas i alla boklädor i Finland. ==—

Reseruter i Finland,

en fullständig resehandbok öfver vårt land.

Häfte I utg. 1887	Pris	<i>Fm.</i>	2: —
” II ” 1888	”	”	— 50
” III ” 1889	”	”	— 50
” IV ” 1890	”	”	1: 25
Samtliga dessa häften i ett band	”	”	4: 50

Turistkartor för resor i Finland.

Innehåller 16 kartor. Pris *Fm.* 3: 50.

Turisten, Tidtabeller och turlistor.

Innehåller uppgifter om *alla* ångbåtslinjer i Finland Pris 75 *pt.*

Helsingfors med omgifningar.

En handbok för resande. Med 2 kartor.

I clothband	<i>Fm.</i>	2: 50.
Kartonnerad	”	2: 25.

La Finlande.

Manuel du voyageur de St. Petersbourg à Stockholm par Auguste Ramsay. Med 8 illustrationer och 1 karta *Fm.* 2.

Turistkartor.

- I. Helsingfors västra skärgård *Fm.* 0: 75.
- II. Hangö, Ekenäs och Ingå skärgårdar ” 1: 25.

Turistföreningens i Finland Årsbok

för år 1889. Pris <i>Fm.</i>	2: —
” ” 1890. ” ”	1: 50.

Turistföreningens medlemmar erhålla 25 0/0 rabatt vid köp af dessa böcker genom Ombudsmännen eller hos Centralbestyrelsen.